

**ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΛΥΣΕΙΣ -
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ 9123

ΓΡΟΥΜΠΟΥ ΕΛΕΝΗ - ΜΑΡΙΑ 9175

ΤΡΙΨΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ 9097

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΡΑΦΑΙΛΙΔΗΣ

ΠΑΤΡΑ, 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την διεκπεραίωση της πτυχιακής μας εργασίας επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε τον εποπτεύοντα καθηγητή μας κύριο Απόστολο Ραφαηλίδη για την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξή του καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το πρώτο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας μελετά την έννοια των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, καθώς και τα προβλήματα και οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η τρέχουσα οικονομική κρίση, τα αίτια και οι επιπτώσεις της στις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συμβολή της ευρωπαϊκής ένωσης στη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η ενίσχυση της Ευρώπης προς τις επιχειρήσεις, οι πηγές χρηματοδότησης και τα προγράμματα για την ενίσχυση της καινοτομίας και της έρευνας.

Στο τέταρτο κεφαλαίο αναλύεται η σημασία της καινοτομίας στις ΜΜΕ, τα είδη της και οι δράσεις της επιχειρηματικότητας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η γνώση και η διαχείρισή της από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ως εργαλείο ανάπτυξης, καθώς και η σύνδεση γνώσης και καινοτομίας.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύονται οι προοπτικές ανάπτυξης των ελληνικών ΜΜΕ. Παρουσιάζονται χαρακτηριστικά και οι συνεργασίες των πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και οι έννοιες των clusters και του εθνικού ταμείου επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης

Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα της μελέτης και οι εκτενείς αναφορές που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εκπόνηση.

ABSTRACT

The first chapter of this thesis analyzes the concept of Small and Medium Enterprises. It deals with the advantages and disadvantages, as well as with the problems and challenges which these enterprises face.

The second chapter examines the current economic crisis, its causes and its impact on Greek SMEs.

The third chapter presents the contribution of the EU in the financing of SMEs, Europe's support for these businesses, funding sources and programs that induce innovation and research.

The fourth chapter describes the importance of innovation in SMEs, the types of innovation and relevant entrepreneurship actions.

The fifth chapter deals with knowledge management within small and medium businesses as a development tool, as well as the connection between knowledge and innovation.

The sixth chapter analyzes future prospects of Greek SMEs. Characteristics and partnerships of small businesses, as well as the concepts of clusters and the national fund entrepreneurship and growth, are presented

Finally, we present the conclusions of the study and the references used in the preparation.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	9
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	9
1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΜΜΕ)	10
1.2 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	12
1.2.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.....	12
1.2.2 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	13
1.3 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	15
1.4ΤΑ ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΜΕ.....	18
1.4.1. ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	18
1.4.2. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	20
Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	20
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
2.2 ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΠΡΙΝ ΞΕΣΠΑΣΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	23
2.3 ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	
25	
2.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	31
2.5 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	43
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	43
3.1 ΠΩΣ Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΝΙΣΧΥΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	45

3.2 ΠΗΓΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ ΜΕΣΩ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ.....	48
3.2.1. ΑΜΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	49
3.2.1.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	49
3.2.1.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	51
3.2.1.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	51
3.2.2. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ	53
3.2.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ).....	53
3.2.2.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ.....	54
3.2.2.3 ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	54
3.2.3. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	55
3.2.3.1 ΚΟΙΝΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΓΙΑ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (JEREMIE).....	55
3.2.3.2 ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟ-ΠΙΣΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ- JASMINE	56
3.2.3.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	56
3.2.3.4 ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	56
3.3 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΜΕ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	63
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ.....	63
4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.....	64
4.2 ΕΙΔΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	66
4.3 ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	75
ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	75
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	76
5.2 Η ΓΝΩΣΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.....	78
5.3 ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	84
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΜΕ.....	84

6.1 ΜΕΙΩΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ.....	86
6.1.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ (CLUSTERS).....	86
6.1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	90
6.1.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΥΣΤΑΔΩΝ (CLUSTERS)	91
6.2 ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ-ΠΗΓΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ.....	92
6.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Ε.Τ.Ε.ΑΝ	93
(ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ).....	93
6.3.1 Η ΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ Ε.Τ.Ε.Α.Ν.	93
6.3.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ Ε.Τ.Ε.Α.Ν. ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	94
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΝΑΦΟΡΕΣ	99

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΜΜΕ: ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΑΕΠ: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

ΟΟΣΑ : ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΤΕ:ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΕ:ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

ΠΕΚ:ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

ΕΕΕ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΦΥΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ - ΕΥΡΩΠΗ

ΤΕΠ:ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΕΤΕΑΝ:ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ARLEM : EURO-MEDITERRANEAN REGIONAL AND LOCAL ASSEMBLY

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΜΜΕ)

Ο ορισμός της μικρομεσαίας επιχείρησης προσδιορίζει το είδος της επιχείρησης με βάση τις οικονομικές εξελίξεις που διέπουν τη χώρα μας τόσο εντός του πλαισίου της οικονομικής κρίσης όσο και παλαιότερα. Οι αναφορές της δεκαετίας του 1990 θέτουν τις οικονομικές εξελίξεις της χώρας (παραγωγικότητα, μεταβολή γενικού επιπέδου τιμών) σαν πρωταρχικό πυλώνα με βάση τον οποίο καλείται να προσδιοριστεί η μικρομεσαία επιχείρηση.

Ο προσδιορισμός των επιχειρήσεων πραγματοποιείται σε σχέση με τον αριθμό των ατόμων που απασχολούν, καθώς και με βάση τον κύκλο εργασιών τους.

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα είδη των επιχειρήσεων με βάση τα χαρακτηριστικά τους.

Πίνακας 1: Είδη ΜΜΕ

<u>Είδος επιχείρησης</u>	<u>Άτομα που απασχολεί</u>	<u>Κύκλος εργασιών</u>
Πολύ μικρή επιχείρηση	Λιγότεροι από 10 εργαζόμενοι	Έως 2.000.000 ευρώ
Μικρή επιχείρηση	Λιγότεροι από 50 εργαζόμενοι	Έως 10.000.000 ευρώ
Μεσαία επιχείρηση	Λιγότεροι από 250 εργαζόμενοι	Έως 50.000.000 ευρώ

Πηγή: Σύσταση 2003/361/ΕΚ

Όπως θα αναλυθεί εκτενώς και στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου, οι ΜΜΕ αποτελούν σημαντικό κομμάτι κάθε οικονομίας. Προσφέρουν θέσεις εργασίας ενώ συμβάλουν στην αύξηση του ΑΕΠ. Στην ευρωπαϊκή ένωση

σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι ΜΜΕ αποτελούν πάνω από 70% της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό των ΜΜΕ ξεπερνά το 95% (ΟΟΣΑ, 2005). Στη χώρα μας στην πλειοψηφία τους οι ΜΜΕ αποτελούνται από πολύ μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις, ενώ απασχολούν πάνω από το 80% του ανθρώπινου δυναμικού.

Η ΕΤΕ στην ετήσια έρευνα του 2012 τονίζει τη σημαντικότητα των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τις εξαγωγές της χώρας παρατηρώντας την ιδιαίτερη δυνατότητα διείσδυσής τους στις διεθνείς αγορές. Τονίζει επίσης ότι οι ΜΜΕ αποτελούν το 35% των εξαγωγών της χώρας μας.

Τέλος, η Μεσογειακή Περιφερειακή και Τοπική Συνέλευση – ARLEM (Euro-Mediterranean Regional and Local Assembly) σε έκθεσή της το 2012 αναφέρει τη σημαντικότητα των ΜΜΕ για τις χώρες της Μεσογείου καθώς και την ελλιπή χρηματοδότηση των επιχειρήσεων αυτών από τους αρμόδιους φορείς. Ταυτόχρονα, προσδιορίζει την επιτακτική ανάγκη επαναπροσδιορισμού μακροχρόνιας υιοθέτησης στρατηγικής ενίσχυσης των ΜΜΕ. Σημαντικό σημείο της έκθεσης είναι η παρότρυνση των κρατών της Μεσογείου ως προς τη δημιουργία υπηρεσιών ανάπτυξης των ΜΜΕ, ώστε να είναι εφικτή η υποστήριξη και η ενθάρρυνσή τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ΜΜΕ, ιδιαίτερα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών, βρίσκουν ως νέο μέσο προώθησης το ηλεκτρονικό εμπόριο το οποίο έγκειται στα πλαίσια της καινοτομίας. Ειδικά στην περίπτωση των μεσαίων επιχειρήσεων, το ηλεκτρονικό εμπόριο γνωρίζει μεγάλη άνθιση στην παγκόσμια αγορά. Ένας από τους βασικότερους λόγους που δημιουργούνται ηλεκτρονικές επιχειρήσεις είναι διότι έχουν τη δυνατότητα να επεκταθούν στην παγκόσμια αγορά αυξάνοντας τους πελάτες τους, το οποίο θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των πωλήσεων τους και κατ' επέκταση πιθανώς την αύξηση των κερδών τους.

1.2 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

1.2.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Από τα βασικά πλεονεκτήματα των ΜΜΕ είναι η άτυπη οργάνωση. Στο πλαίσιο της άτυπης οργάνωσης παρατηρείται μείωση της γραφειοκρατίας, μεγαλύτερη ευχέρεια στον έλεγχο και δυνατότατη άμεσης επικοινωνίας. Αξίζει αν σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο πλεονέκτημα δύναται να μεταβληθεί σε μειονέκτημα κατά την προσπάθεια αύξησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω καθυστερήσεων που μπορούν να προκύψουν στην παραλαβή και παράδοση εμπορευμάτων. Συνεπώς η άτυπη οργάνωση από κάποιο σημείο και μετά ξεκινά να μην είναι απόλυτα λειτουργική βάση της υψηλής συγκέντρωσης λειτουργιών και δραστηριοτήτων.

Επόμενο βασικό πλεονέκτημα των ΜΜΕΕ είναι η καινοτομία. Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό μικρομεσαίων επιχειρήσεων έχει υλοποιηθεί με απώτερο σκοπό την πραγμάτωση μιας ιδέας ή μιας καινοτομίας του ατόμου που την δημιούργησε. Πολυεθνικές εταιρίες που τα κέρδη τους ανέρχονται σε νούμερα με πολλά ψηφία όπως η Apple, η Microsoft, η Google και πολλές άλλες εταιρίες που πρωταγωνιστούν στον ίδιο κλάδο στα πρώτα στάδια της ζωής τους ήταν και αυτές μικρές επιχειρήσεις. Παρόλα αυτά η καινοτομία δεν είναι πλεονέκτημα των μικρής ή μεγάλης έκτασης επιχειρήσεων δεδομένου του γεγονότος ότι οι μεγάλοι μεγέθους οργανισμοί έχουν υπό την κατοχή τους ερευνητικά εργαστήρια και κέντρα αριστείας (excellence centers) επιδιώκοντας την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών.

Βασικό πλεονέκτημα επίσης αποτελεί η ύπαρξη ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης, η οποία παρουσιάζεται σε τοπικές επιχειρήσεις, μεγάλο βαθμό σε καινούργιου επιχειρηματίες, καινοτομικές επιχειρήσεις, συγκεκριμένους κλάδους. Τέλος οι ΜΜΕ παρουσιάζουν ιδιαίτερη ευκολία στην ίδρυση και την κατάλυση τους¹.

¹Λυμπερόπουλος Κωνσταντίνος: : ΑΠΟΨΗ : Μικρομεσαίες επιχειρήσεις εν μέσω κρίσης

Εφημερίδα Καθημερινή: 15.12.2012

1.2.2 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

Σε όλα τα είδη της επιχειρηματικής δραστηριότητας παρουσιάζονται συγκεκριμένα μειονεκτήματα. Αναφορικά με τις ΜΜΕ αξίζει να σημειωθεί ότι διαχρονικό πρόβλημα τους παραμένει η δυσκολία στη χρηματοδότηση. Η ύπαρξη δυσκολίας στην εύρεση κεφαλαίων βάση του δεδομένου ότι οι μικρομεσαίες εταιρίες σε μεγάλο βαθμό θεωρείται ότι διέπονται από μια αστάθεια από τις τράπεζες, έγινε πιο δύσκολη από τη στιγμή που η οικονομική κρίση έκανε την εμφάνιση της. Σημείο αναφοράς στην αδυναμία των ΜΜΕ είναι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός. Λαμβάνοντας υπόψη την δυσκολία στις χρηματοδοτήσεις σε ένα μεγάλο ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν καθίσταται εφικτό να αναβαθμίσει τον τεχνολογικό της εξοπλισμό και έτσι υπάρχει μια καθυστέρηση σε σύγκριση με τις υπόλοιπες εταιρίες του κλάδου σε επίπεδο έλλειψης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Ένας ακόμα τομέας που υστερούν οι ΜΜΕ είναι αυτός της στελέχωσης του έμπειρου ανθρώπινου δυναμικού. Λόγο του γεγονότος ότι τα έμπειρα στελέχη επιλέγουν να εργάζονται σε μεγαλύτερου μεγέθους επιχειρήσεις όπου οι μισθοί είναι μεγαλύτεροι δεν υπάρχουν πολλοί οι οποίοι επιλέγουν να εργαστούν σε κάποια μικρού μεγέθους επιχείρηση όπου οι αρμοδιότητες τους θα έγκειται σε πολλούς τομείς και οι χρηματικές τους απολαβές θα είναι λιγότερες από το αναμενόμενο.

Ακόμα ένα μειονέκτημα των ΜΜΕ αποτελούν οι συνθήκες εργασίας, ασφάλισης και οικονομικών απολαβών των εργαζομένων. Ένα μεγάλο ποσοστό εργαζομένων σε εταιρίες μικρού ή μεσαίου μεγέθους εργάζονται υπό την αβεβαιότητα για το εάν θα πληρωθούν τη στιγμή που πρέπει, δεδομένου του γεγονότος ότι αυτό θα γίνει σε συνάρτηση με τις εισπράξεις της εταιρίας. Επίσης υπάρχει η πιθανότητα οι εργαζόμενοι να εργάζονται και περισσότερο από ότι είναι αναμενόμενο χωρίς να πληρώνονται όσο ήταν αναμενόμενο (απλήρωτες υπερωρίες). Ένα φαινόμενο που δεν είναι καθόλου σπάνιο στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι η καταστρατήγηση συλλογικών συμβάσεων καθώς και η μαύρη εργασία.

Αντίθετα από τις πολυεθνικές και τις μεγάλες επιχειρήσεις όπου προμηθευτές και πελάτες σε ένα μεγάλο ποσοστό επιδιώκουν τις συναλλαγές τους με τις εταιρίες λόγω της φήμης που διαθέτουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αναγκάζονται να αναζητήσουν μόνες τους προμηθευτές και να οργανώσουν τα δίκτυα πωλήσεων τους μέσω των γνωριμιών που έχουν. Λόγο της μικρής σημαντικότητας για τους προμηθευτές των μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων δίνεται μικρή βάση στις παραδώσεις των παραγγελιών των πρώτων υλών τους και σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρούνται φαινόμενα καθυστέρησης σε αυτές τις διαδικασίες, με επακόλουθο την δημιουργία προβλημάτων στην παραγωγή του τελικού προϊόντος.

Οι περιπτώσεις ύπαρξης προϊόντων ή υπηρεσιών χαμηλής ποιότητας αποτελεί ένα ακόμα σημείο αδυναμίας των ΜΜΕ. Δεδομένου ότι σε ένα σημαντικό ποσοστό μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν υπάρχει ποιοτικός έλεγχος παρουσιάζονται κρούσματα κακής ποιότητας προϊόντων. Οι ιδιοκτήτες αυτών των επιχειρήσεων προσπαθούν μόνο να φέρουν εις πέρας τις παραγγελίες τους, αυτές σε ορισμένες περιπτώσεις καθυστερούν σε μεγάλο βαθμό από την προχειρότητα και της δυσκολία που υπάρχει στην τυποποίηση των διαδικασιών παραγωγής. Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα οι ιδιοκτήτες τέτοιων επιχειρήσεων πιστεύουν πως η διαδικασία του ποιοτικού ελέγχου θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια κρίσιμου χρόνου. Παρόλα ταύτα η προσφερόμενη ποιότητα των προϊόντων ή υπηρεσιών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα ήταν δυνατόν να είναι ένα δυνατό σημείο τους. Λόγο των μικρών ποσοτήτων που παράγουν αυτές οι επιχειρήσεις σε συνδυασμό με υψηλής ποιότητας πρώτες ύλες και τη σωστή τακτική στην προώθηση τους είναι δυνατή η δημιουργία μιας ισχυρής θέσης στον εκάστοτε κλάδο η οποία θα έχει αυξημένη ζήτηση.

Τέλος προσδιορίζονται τα μεγάλα ποσοστά θνησιμότητας των ΜΜΕ. Η οικονομική κρίση επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις συγκριτικά με τις μεγαλύτερες. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που κλείνουν και σε περιπτώσεις όπου η οικονομία είναι σε φυσιολογικές συνθήκες είναι σε

μεγάλα ποσοστά, με πιο πιθανές να κλείσουν τις καινούργιες και μικρού μεγέθους επιχειρήσεις².

1.3 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η επιχειρηματικότητα και κυρίως οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν – ιδίως για την ευρωπαϊκή οικονομία – βασική πηγή θέσεων απασχόλησης, επιχειρηματικού δυναμισμού, προστιθέμενης αξίας και καινοτομίας. Οι πολιτικές για την ενίσχυση της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας είναι το κλειδί για την επιτυχία της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»³.

Οι Μικρο-Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) έχουν θεωρηθεί από τις «κινητήριες δυνάμεις» των σύγχρονων οικονομιών λόγω της συνεισφοράς τους στην τεχνολογική αναβάθμιση, στην παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και προώθηση διαδικασιών, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στην προώθηση των εξαγωγών, κλπ. Η ικανότητα καινοτομίας των ΜΜΕ είναι σημαντική, διότι βελτιώνει όχι μόνο την ανταγωνιστικότητά τους, αλλά και τις διασυνδέσεις και τη διάχυση γνώσεων σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις από το σύνολο των κλάδων της οικονομίας. Δεδομένου ότι η Ευρώπη έχει πλέον μετεξελιχθεί σε μια οικονομία της γνώσης, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε καλύτερα το ρόλο των ΜΜΕ σε αυτή την οικονομία της γνώσης και πώς η ένταση γνώσης, των δαπανών για R&D και της καινοτομίας μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην αύξηση της παραγωγικότητας, ιδίως στις ΜΜΕ⁴.

²Λυμπερόπουλος Κωνσταντίνος: : ΑΠΟΨΗ : Μικρομεσαίες επιχειρήσεις εν μέσω κρίσης

Εφημερίδα Καθημερινή: 15.12.2012

³Μακροοικονομία, <http://indeepanalysis.gr/?q=macrooikonomia&page=7>

⁴Η Σημασία και ο Ρόλος των ΜΜΕ στην Ελληνική Οικονομία, <http://www.indeepanalysis.gr/?q=node/1676>

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, παρουσιάζεται η απόδοση των ελληνικών ΜΜΕ με τη χρήση κάποιων βασικών δεικτών όπως είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων, η απασχόληση, η προστιθέμενη αξία και ο κύκλος εργασιών.

Η σημασία και ο ρόλος των ΜΜΕ αποτελεί ένα φαινόμενο που συναντάται όχι μόνο στο σύνολο των χωρών της Ε.Ε., αλλά και στις επιμέρους χώρες - μέλη. Η περίπτωση των ΜΜΕ στην Ελλάδα επιβεβαιώνει από τη μια πλευρά τον τρόπο λειτουργίας του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας της Ε.Ε. και ταυτίζεται επί της ουσίας με τα πεπραγμένα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην Ε.Ε.

Πίνακας 2. Χαρακτηριστικά Στοιχεία Επιχειρήσεων στην Ελλάδα

<u>%</u>	<u>Κύκλος Εργασιών (σε εκ. €)</u>	<u>%</u>	<u>Εργαζόμενοι Ανά Μέγεθος Επιχείρησης</u>
33,84	44.604,20	30,07	1,88
21,2	28.892,10	19,48	18,56
14,79	24.280,80	16,37	95,74
30,16	50.534,00	34,07	882,29
100	148.311,10	100	3,20
69,84	97.777,10	65,93	2,73

Πηγή: Observatory of European SMEs, European Commission.

Στην Ελλάδα σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της απογραφής επιχειρήσεων που διεξήγαγε το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο ΜΜΕ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δηλαδή οι επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερο από 250 άτομα, ανέρχονται στο σύνολο τους 762.692 και απασχολούν περισσότερα από 2 εκ. άτομα. Από το σύνολο αυτό οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δηλαδή αυτές που απασχολούν κάτω από 10 άτομα, ανέρχονται σε 736.675 και αντιπροσωπεύουν το 69,59% του συνόλου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και απασχολούν σχεδόν 1,4 εκ. άτομα (56,7%)⁵.

⁵Η Σημασία και ο Ρόλος των ΜΜΕ στην Ελληνική Οικονομία, <http://www.indeepanalysis.gr/?q=node/1676>

Όπως είναι δυνατόν να παρατηρηθεί οι μικρού μεγέθους στην πλειοψηφία τους οικογενειακές επιχειρήσεις στην Ελλάδα απαρτίζουν ένα μεγάλο μέρος της επαγγελματικής δραστηριότητας το οποίο αντικατοπτρίζεται και σε ένα μεγάλο κομμάτι της Ελληνικής οικονομίας άρα η συνεισφορά τους στη διατήρηση μιας σταθερής και αυξανόμενης αναπτυξιακής πορείας της ελληνική οικονομίας είναι ένα εξαιρετικά κρίσιμο κομμάτι της. Το βασικότερο κομμάτι της Ελληνικής οικονομίας όπως μπορεί να παρατηρηθεί είναι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις διότι είναι από εκεί απορρέει η ανάπτυξη και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Παρατηρώντας μόνο τα προαναφερθέντα στοιχεία δεν είναι εύκολο να φανεί η πλήρης σημασία και ο καθοριστικός ρόλος που έχουν στην ελληνική οικονομία και κοινωνία τις τελευταίες δεκαετίες οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση κατάφερε να παρατηρήσει σε πρώιμο στάδιο την εξαιρετική σημαντικότητα που έχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε ότι έχει να κάνει με τις δυνατότητες τους οι οποίες έγκειται στην εξαιρετική ευελιξία που τις διέπει και την απλότητα που υπάρχει στην δομή της οργάνωσης τους η οποία τις φέρνει εύκολα νικήτριες σε διάφορα προβλήματα που συναντούν σε οικονομικό ή κοινωνικό επίπεδο⁶. Με αυτό τον τρόπο και η ελληνική κυβέρνηση οφείλει να δίνει το ίδιο βάρος στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της οικονομίας της και της ανάπτυξης η οποία είναι πάντα το ζητούμενο, επίσης λόγω της αύξησης των θέσεων εργασίας, της αύξησης του ΑΕΠ και της κοινωνικής συνοχής που φέρουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις η βαρύτητα τους αυξάνεται.⁷

⁶Η Σημασία και ο Ρόλος των ΜΜΕ στην Ελληνική Οικονομία, <http://www.indeepanalysis.gr/?q=node/1676>

⁷Μπασδέκης Χαράλαμπος, Η Σημασία και ο Ρόλος των ΜΜΕ στην Ελληνική Οικονομία, <http://indeepanalysis.gr/?q=node/1676>

1.4ΤΑ ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΜΕ

1.4.1. ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Έλλειψη χρηματικών πόρων: διαχρονικό πρόβλημα των επιχειρήσεων παραμένει η εύρεση χρηματοδότησης εν μέσω οικονομικής κρίσης οι τράπεζες έχουν μειώσει τις χορηγήσεις δανείων

Δυσκολίες μετεξέλιξης οικογενειακών επιχειρήσεων : αφορά τον μεγαλύτερο όγκο των οικογενειακών επιχειρήσεων που αδυνατούν να συμβαδίσουν με την τεχνολογία και να ανταγωνιστούν τις μεγαλύτερες

Έλλειψη δομών υποστήριξης: η κρατική παρέμβαση παρουσιάζεται υποδεέστερη και αδύναμη να ενισχύσει τις μικρές επιχειρήσεις

Ανταγωνισμός από τις μεγάλες επιχειρήσεις: οι μεγάλες επιχειρήσεις παρουσιάζουν μεγαλύτερο περιθώριο στη μείωση τιμών και στη δημιουργία προσφορών προς τους καταναλωτές με αποτέλεσμα τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος⁸

1.4.2. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Οι κύριες προκλήσεις που καλούνται οι ΜΜΕ στην Ελλάδα να αντιμετωπίσουν σχετίζονται με την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου βιώσιμης μικρομεσαίας επιχείρησης, το οποίο θα καλύπτει τις σημερινές απαιτήσεις για ποιότητα, καινοτομία, ενσωμάτωση της νέας γνώσης και εξωστρέφεια. Τα χαρακτηριστικά που πρέπει να πληροί μια σύγχρονη ανταγωνιστική ΜΜΕ είναι:

1. Πραγματοποίηση επενδύσεων όχι απλώς σε νέες τεχνολογίες, αλλά και σε ανθρώπινο δυναμικό που είναι ο φυσικός φορέας των νέων δεξιοτήτων και των νέων γνώσεων.

2. Εφαρμογή διεθνών προτύπων και οι σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης, λειτουργίας και διοίκησης.

⁸Εθνικό παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ, Ετήσια Έκθεση 2006, η κατάσταση και οι προοπτικές των ελληνικών ΜΜΕ

3. Δημιουργία νέων δικτύων πρόσβασης, πληροφόρησης και διάθεσης προϊόντων.
4. Σύνδεση με φορείς παραγωγής νέας γνώσης, πόλους καινοτομίας, επιστημονικά κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.
5. Στροφή σε νέα καινοτόμα προϊόντα, νέες υπηρεσίες, νέες αγορές στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.
6. Οικολογικός προσανατολισμός και κοινωνική υπευθυνότητα⁹.

⁹Εθνικό παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ, Ετήσια Έκθεση 2006, η κατάσταση και οι προοπτικές των ελληνικών ΜΜΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια ανάλυση της έννοιας και των διάφορων αιτιών που συνέβαλαν στην παγκόσμια οικονομική κρίση που έλαβε χώρα κατά το έτη 2007-2008, τα συναισθήματα αισιοδοξίας που υπήρξαν την περίοδο πριν καθώς και αφότου η οικονομική ύφεση έκανε την εμφάνιση της, επίσης ταυτόχρονα θα παρουσιαστούν η πορεία της κρίσης κατά τη διάρκεια του χρόνου και οι διάφορες αντιδράσεις που έχουν δημιουργηθεί και διατηρηθεί μέχρι και σήμερα.

Το βασικό χαρακτηριστικό που συνέβαλε στην έξαρση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης είναι η κρίση που δημιουργήθηκε στην ρευστότητα, αυτή η κρίση έγινε αισθητή πρωταρχικά στους δείκτες των Χρηματιστηρίων ανά τον κόσμο και σε δεύτερο χρόνο έγινε αισθητή στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών ανά την υφήλιο. Το αποκορύφωμα της κρίσης διαδραματίστηκε την ίδια χρονική στιγμή που στην αγορά στεγαστικών δανείων υψηλού ρίσκου (subprimeloans) των Η.Π.Α έκαναν την εμφάνιση τους διάφορα ζητήματα σχετικά με αυτά.

Όστε να γίνει πιο εύκολα κατανοητή η έκταση και η ταχύτητα εξάπλωσης της οικονομικής κρίσης σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη είναι απαραίτητη η επισήμανση ορισμένων εκ των κυριότερων στοιχείων που διέπουν το ρυθμιστικό πλαίσιο όπου έχουν βασιστεί οι χρηματοπιστωτικές αγορές. Βασικό χαρακτηριστικό είναι η ελαστική νομισματική πολιτική που υιοθετήθηκε από την Ο.Κ.Τ.-FED, επακόλουθο αυτής ήταν πως για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα παρατηρήθηκε εμφάνιση υπερβολικής ρευστότητας καθώς και οξείας χρηματοδότησης των επιχειρήσεων με ξένα κεφάλαια και όχι από αυτά που διέθεταν ήδη (χρηματοοικονομική μόχλευση). Αυτό επέφερε ως αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η διατήρηση ισορροπιών και στη συνέχεια να κορυφωθεί η κρίση της αγοράς ακινήτων¹⁰.

Σύμφωνα με ένα μεγάλο ποσοστό οικονομολόγων, η παγκόσμια οικονομική κρίση που έλαβε χώρα το έτος 2008, εικάζεται πως είναι η χειρίστη οικονομική

¹⁰<http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2>

κρίση που διαδέχθηκε την «Μεγάλη Ύφεση» η οποία διαδραματίστηκε στον πλανήτη το έτος 1930. Ταυτόχρονα με αυτή την κρίση παρατηρήθηκε κρίση και στα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα η οποία τα έθεσε σε κίνδυνο μέχρι το σημείο της συνολικής κατάρρευσης τους. Όμως υπήρξε πρόληψη της συγκεκριμένης κατάστασης λόγω της ταχείας και καίριας μεσολάβησης των Εθνικών Κυβερνήσεων στη διάσωση των Τραπεζών, τουναντίον τα Χρηματιστήρια παγκοσμίως δεν άλλαξαν τροχιά εξακολουθώντας να έχουν πτωτική τάση. Σημαντικός ήταν ο ρόλος που διαδραμάτισε η κρίση στην αποτυχία ενός μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων, στον ραγδαίο περιορισμό του καταναλωτικού πλούτου, ο οποίος περιορισμός σύμφωνα με υπολογισμούς εκτιμάτε να κυμαίνεται στις τάξεις των τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Σημαντικός ήταν και ο ρόλος της κρίσης στην πτωτική πορεία της οικονομικής δραστηριότητας σε καθολικά επίπεδα μεταξύ των ετών 2008 και 2012 καθώς και η συμβολή της στην κρίση χρέους που έλαβε χώρα στις τάξεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πραγματικό στάδιο αυτής της κρίσης, μπορεί να εντοπιστεί στις 9 Αυγούστου του 2007 όντας τότε μια κρίση ρευστότητας, τη στιγμή που η BNP Paribas (η οποία Τράπεζα θεωρείτε πως «άλλαξε» τα τεκταινόμενα) έπαψε να πραγματοποιεί αναλήψεις από τρεις επενδύσεις αμοιβαίων κεφαλαίων υψηλού κινδύνου, όπως αναφέρονται και στη διεθνή βιβλιογραφία hedgefunds, υποστηρίζοντας πως υφίσταται «μια πλήρη εξάτμιση της ρευστότητας».

Η αρχή της οικονομικής κρίσης με τα στεγαστικά δάνεια στις Η.Π.Α., η οποία έφτασε στο υψηλότερο στάδιο της το έτος 2006, επέφερε τη χρεοκοπία στους κλάδους της αγοράς στεγαστικών δανείων και επιχειρηματικών ομολόγων, οι οποίες είχαν σχέση με την χρηματοδότηση των τιτλοφορούμενων δανείων.

Η οικονομική κρίση ήταν το έναυσμα για την έναρξη μιας πολυσύνδετης αλληλεπίδρασης των πολιτικών που ενθάρρυνε την απόκτηση κατοικίας, δίνοντας περισσότερη ευκολία στην χορήγηση δανείων για αγορά κατοικίας.

2.2ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΠΡΙΝ ΞΕΣΠΑΣΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Πριν το έτος 2007 η διεθνής οικονομία λειτουργούσε υπό ένα σχετικά αισιόδοξο περιβάλλον. Αναλυτικότερα για πέντε συναπτά έτη ξεκινώντας από το 2002, σύμφωνα με μια πληθώρα στατιστικών ερευνών παρατηρήθηκε η πιο σημαντική κατά μέσο όρο παγκόσμια ανάπτυξη σε βάθος σαράντα ετών. Πιο συγκεκριμένα, η ετήσια οικονομική δραστηριότητα του έτους 2007 είχε παρουσιάσει αύξηση κατά 24% σε σύγκριση με αυτή του έτους 2002. Το 2007 που κατά ένα μεγάλο ποσοστό οικονομολόγων έχει τεθεί ως χρονιά ορόσημο για την έναρξη της οικονομικής κρίσης, η οικονομική δραστηριότητα ανά τον κόσμο ακολουθεί την παρακάτω κατανομή:

- ∅ Το 25,3% του συνόλου της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παραγόταν στις ΗΠΑ
- ∅ Το 29,9% του συνόλου της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παραγόταν εντός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ∅ Το 7,8% του συνόλου της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παραγόταν στην Ιαπωνία
- ∅ Το 13,1% του συνόλου της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παραγόταν σε Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα
- ∅ Και το υπόλοιπο 23,9% του συνόλου της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας παραγόταν στις λοιπές οικονομίες ανά τον κόσμο.

Εκείνο το χρονικό διάστημα δεν παρουσιάστηκε κανένας οίωνός για ενδεχόμενη επανεμφάνιση κάποιας ύφεσης σαν τη Μεγάλη Ύφεση του 1930. Κάτι παρόμοιο με αυτό έμοιαζε απίθανο ή κάτι που θα συνέβαινε σε αρκετά ύστερο χρόνο. Αυτή η αισιοδοξία ενδυναμώθηκε από ορισμένα γεγονότα, μερικά εκ των οποίων ήταν :

- ∅ Το άνοιγμα των συνόρων για την πιο εύκολη μετακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών,
- ∅ Η κατάλυση του υπάρχοντος σοσιαλιστικού καθεστώτος στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης
- ∅ Όπως επίσης και η αυξημένη ταχύτητα ανάπτυξης των Ασιατικών χωρών

Παρατηρώντας τον χρηματοπιστωτικό τομέα και συγκεκριμένα τις αγορές των Η.Π.Α και της Ευρώπης όπου από τη δεκαετία του '80 η ανάπτυξη τους ήταν εμφανής με την εμφάνιση μεγάλων εσόδων η αίσθηση της σιγουριάς σε αυτές τις αγορές ήταν σε αξιόλογα επίπεδα. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας αναπτυσσόταν με ιλιγγιώδεις ρυθμούς όπου παρατηρήθηκε και υπέρβαση των ήδη υπάρχοντων συμβατικών ορίων του διαμεσολαβητή. Από τη μεριά των επιχειρήσεων που ενεργούσαν στο συγκεκριμένο κλάδο παρατηρήθηκε μια υπερβάλλουσα ζήτηση σε ακαδημαϊκούς επιστήμονες πληρώνοντας τους αδρά σε σημείο υπερβολής, παράλληλα ακαδημαϊκοί οι οποίοι εργαζόνταν πάνω σε διάφορες έρευνες λογιστικής και χρηματοοικονομικής φύσης ήταν και αυτοί αδρά αμειβόμενοι.

Στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα η αισιοδοξία ήταν ένα από τα αισθήματα που κυριαρχούσαν , μέσω αυτής υπήρχαν αρκετές περιπτώσεις όπου η ανάληψη ρίσκου στον προαναφερθέντα τομέα έφερε αρκετά σημαντικά και ορισμένες φορές και ολέθρια αποτελέσματα. Ταυτόχρονα, παρατηρούνταν παντελής έλλειψη του αισθήματος του κινδύνου, καθώς και ελλιπής έλεγχος από τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές που κατά κόρον παρουσιαζόταν καθυστερητικός. Άξιο αναφοράς είναι πως και ύστερα από το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, παρατηρήθηκε πως για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα το αίσθημα της αισιοδοξίας παρέμεινε λόγω του γεγονότος πως οι ειδικοί δεν κατάφεραν να έχουν πλήρη αντίληψη όλων των επακόλουθων. Το προαναφερθέν γεγονός επαληθεύεται από την μη στήριξη προς την επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers Holdings ύστερα από την πτώχευση της, τον Σεπτέμβριο του 2008. Όμως αμέσως μετά την πτώχευση του μεγαθήριου του ασφαλιστικού κλάδου AIG υπήρξε υπέρμετρη προσπάθεια για την διάσωση του επαληθεύοντας ακράδαντα το γενικό αίσθημα εφησυχασμού που υπήρχε μέχρι και τότε¹¹.

¹¹<http://external.webstorage.gr/images/Books-PDF/9789601423432.pdf>

2.3 ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Κάποιες εκ των κυριότερων αιτίες αυτής της οικονομικής κρίσης προέρχονται από μακροοικονομικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Παρόλα αυτά το κυριότερο αίτιο αυτής της κρίσης ήταν οι αποτυχίες που προέρχονταν από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, με αυτό να παρουσιάζεται ειδικότερα στις Η.Π.Α. Οι αποτυχίες αυτές προήλθαν σε μεγάλο βαθμό από ένα συνδυασμό των αδυναμιών του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των εσφαλμένων οικονομικών πολιτικών που είχαν υιοθετηθεί από κάποιες χώρες που πλήχθηκαν από αυτή την κρίση. Ορισμένες από τις κυριότερες αιτίες που οδήγησαν σε αυτή την κρίση ακολουθούν παρακάτω¹².

Ø Υπέρμετρα και λανθασμένη έκδοση στεγαστικών δανείων (Securitization)

Ορόσημο για την έναρξη αυτής της κρίσης αποτέλεσε η κύρια σημασία πτώση των δανειακών επιτοκίων, σε Η.Π.Α, σε ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στη Μεγάλη Βρετανία, για αγορές κατοικιών. Σε μερικές περιπτώσεις χορηγούνταν δάνεια από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς σε πολίτες των οποίων η οικονομική κατάσταση δεν τους επέτρεπε τέτοιου είδους χορηγήσεις. Πριν από την κρίση υπήρξε η εικασία πως λόγω της ενδεχόμενης ανάπτυξης της αγοράς οικοδομής των Ηνωμένων Πολιτειών, θα παρέσυρε μαζί της και την ζήτηση για καινούργιες κατοικίες, έτσι αυτά τα δυο μαζί θα επέφεραν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Η συγκεκριμένη αισιόδοξη προσέγγιση υιοθετήθηκε από ένα μεγάλο μέρος στελεχών, ένας εκ των οποίων ήταν ο, Πρόεδρος της Federal Reserve System, Alan Krizman (FED-Ομοσπονδιακή Τράπεζα Η.Π.Α). Το βασικό καθήκον της FED, έγκειται στον εξ' ολοκλήρου αδέσμευτο έλεγχο του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Βασιζόμενοι σε αυτό το εύφορο κλίμα που υπήρχε τη δεδομένη στιγμή η πλειοψηφία των εμπορικών τραπεζών ξεκίνησαν

¹²<http://www.intosai.org/uploads/gaohq4709242v1finalsubgroup1paper.pdf>

να χορηγούν ένα μεγάλο μέρος των πολιτών χαμηλού επιτοκίου με στεγαστικά δάνεια ταυτόχρονα με τη ραγδαία ανάπτυξη της οικοδομής. Την ίδια στιγμή οι προϊστάμενοι των μεγάλων εμπορικών τραπεζών προκείμενοι να υπάρχει θετικό ισοζύγιο στις Οικονομικές Καταστάσεις των τραπεζών έστω και για μικρά χρονικά διαστήματα, με απώτερο σκοπό να έχουν αυξήσεις στις αμοιβές τους(BONUS), ξεκίνησαν να εκδίδουν εταιρικά ομόλογα (MBS), για τα εκάστοτε στεγαστικά δάνεια που είχαν χορηγήσει στους πολίτες. Με τον τρόπο αυτόν κατάφερναν να πετύχουν την εισροή χρημάτων στα διαθέσιμα της τράπεζας με ταυτόχρονη αύξηση των Ιδίων κεφαλαίων της. Μετέπειτα τα συγκεκριμένα ομόλογα δίνονταν προς πώληση σε διάφορες ασφαλιστικές επιχειρήσεις και οργανισμούς, σε άλλες τράπεζες που σχετίζονταν με το επενδυτικό ή εμπορικό κλάδο, σε αμοιβαία κεφάλαια, hedge funds, και σε ορισμένες περιπτώσεις και σε ταμεία συνταξιοδότησης τα οποία ήταν ιδιωτικής εκμετάλλευσης ή δημόσιας¹³.

Με σκοπό την αποτροπή του ενδεχομένου κινδύνου που απέρρευε από τα συγκεκριμένα ομόλογα αυτά τα στελέχη προχώρησαν στην αγορά credit default swaps. Αυτά τα credit default swaps νοείται ως κάτι πολύ απλό. Πιο συγκεκριμένα η μια μεριά της συναλλαγής δηλαδή ο αγοραστής διασφαλίζει τις περιοδικές πληρωμές του προς το άλλο άκρο της συναλλαγής δηλαδή τον πωλητή πραγματοποιώντας ανταλλαγές της ασφάλισης των χρεών (δάνεια ή ομόλογα) κάποιας οντότητας, έναντι αθέτησης του μέσου χρηματοδότησης για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η διαδικασία που ακολουθείται για την τιμολόγηση των credit default swaps έχει αποκαλεστεί από πολλούς ως μια άναρχη διαδικασία, (τα credit default swapsέχουν υπολογισθεί πώς αξίζουν 55000 δισεκατομμύρια δολάρια από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) ενώ πιθανολογείται πως υπερβαίνουν τα 60 τρισεκατομμύρια δολάρια αυτή η απόκλιση στην αξία είναι ένα επακόλουθο του γεγονότος πως κάποια εκ των οποίων έχουν συναφθεί από μέσα όπως το τηλέφωνο ή το διαδίκτυο χωρίς τη χρήση των απαραίτητων εγγράφων όπως δήλωσε ο Simon το 2008, η συγκεκριμένη απόκλιση φέρνει τα credit default swaps να είναι το

¹³<https://oikonomikanea.wordpress.com/2009/08/20/oikonomiki-krisi-aitia/>

σημαντικότερο πρόβλημα εκ του οποίου απορρέουν τα υπόλοιπα προβλήματα της οικονομικής κρίσης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των CDS δημιουργήθηκε από μια εταιρία που δραστηριοποιείται στον τομέα των ασφαλίσεων την AIG. Αφότου όμως η τράπεζα κολοσσός στην κατηγορία των επενδύσεων στις Η.Π.Α, Lehman Brothers, δήλωσε πτώχευση σε συνδυασμό με την περιορισμένη δυνατότητα των τραπεζών, οι οποίες είχαν προχωρήσει στην εκχώρηση ομολόγων, να επιτύχουν απόδοση των κεφαλαίων που αντιστοιχούσαν στους επενδυτές, ώθησαν ασφαλιστικές εταιρείες σαν την εταιρία AIG και τις υπόλοιπες οι οποίες είχαν σε προηγούμενο χρονικό διάστημα εκδώσει συμφωνητικά τύπου credit default swaps να πληρώσουν μεγάλα χρηματικά ποσά σε αποζημιώσεις. Αυτή η διαδικασία είχε ως επακόλουθο την μετέπειτα διάσωση της AIG και η κρατικοποίηση της μέσω της FED παίρνοντας ένα μερίδιο μετοχών της το οποίο υπερέβαινε το 80% τους πράγμα που δεν συνέβη στην περίπτωση της Lehnam Brothers, η οποία εξαγοράστηκε από την Barclays¹⁴.

Ένα μεγάλο ποσοστό του κοινού ρίχνει το φταίξιμο στα υπερήμερα στεγαστικά δάνεια και τα θεωρεί σαν τη βασικότερη αιτία για την οικονομική κρίση που υφίσταται, όμως όπως έχει παρατηρηθεί το συγκεκριμένο στοιχείο είναι ένα μόνο συστατικό και σύμπτωμα που ολοκληρώνει το πάζλ του προβλήματος που δημιουργήθηκε¹⁵

Ø Εμφάνιση του σκανδάλου των ακινήτων

Ένα επακόλουθο των προαναφερθέντων ήταν και η αύξηση της προσφοράς, η οποία επήλθε λόγω της μείωσης των επιτοκίων συνδυασμένη με την υπερβολική αύξηση της τραπεζικής ρευστότητας, συγκριτικά με τη ζήτηση των κατοικιών στις Η.Π.Α. Όλο αυτό επέφερε ως αποτέλεσμα την μεγάλης σημασίας μείωση των τιμών των ακινήτων και επίσης διαμόρφωσε και την αρνητικής σημασίας την καθαρή θέση των κατόχων των στεγαστικών δανείων. Παρατηρώντας μια πλειάδα στατιστικών στοιχείων επαληθεύεται πως το Μάρτιο

¹⁴<http://www.gacetafinanciera.com/fond.pdf>

¹⁵<http://www.alba.edu.gr/faculty/Documents/cabolis%20siite.pdf>

του 2008, οι δανειολήπτες που είχαν λάβει κάποιο στεγαστικό δάνειο με μηδενική ή αρνητική θέση για την οικεία τους σε ποσοστιαία κλίμακα έφτασε το ποσοστό του 11%, πράγμα που ενθάρρυνε τη συγκεκριμένη καταναλωτική ομάδα να διακόψουν την εξυπηρέτηση των στεγαστικών δανείων τους, λόγω του γεγονότος ότι από αυτό το σημείο και μετέπειτα δεν υπήρχε κάποιο κέρδος για αυτούς, έτσι οι κάτοχοι των ακινήτων δίνουν τα ακίνητα που για τα οποία είχαν πάρει κάποια δάνειο άμεσα στην τράπεζα. Όσο η συγκεκριμένη κατάσταση εξακολουθούσε να ισχύει οι επενδυτές που είχαν προβεί σε αγορές τέτοιων στεγαστικών ομολόγων δεν ήταν δυνατή η λήψη εισροών ούτε κεφαλαίου ενώ ταυτόχρονα υπήρχε και μη λήψη τόκων πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα την μεγάλη μείωση στη βαθμολογία τους¹⁶.

Ø Η αλλαγή πλεύσης από πολίτες και επιχειρήσεις προς την Χρηματοοικονομική μόχλευση (τραπεζικό δανεισμό)

Η κυρίαρχη κατάσταση των Χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με άλλα λόγια τα μειωμένα επιτόκια καθώς και ευχέρεια ρευστότητας, ώθησαν συνολικά το ευρύ κοινό από τους απλούς πολίτες έως και το σύνολο των επιχειρήσεων να κάνουν μια αλλαγή πλεύσης προς τις δανειακές συμβάσεις, την ίδια στιγμή παρατηρούνταν εξάλειψη της αποταμίευσης. Λόγο της συνέχισης αυτού του καθεστώτος και έπειτα από την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, τα άτομα που είχαν πραγματοποιήσει τη λήψη κάποιου δανείου είτε ήταν μικρής κλίμακας είτε μεγάλης, πολίτες ή επιχειρήσεις δεν μπορούσαν να πληρώσουν τις δόσεις που όφειλαν για να αποπληρώσουν τα δάνεια τους, και έτσι με μαθηματική ακρίβεια οδηγήθηκαν σε πτώχευση. Με σκοπό να γίνει πιο εύκολα κατανοητή αυτή η κλίμακα χρειάζεται να παρατηρηθούν μόνον ότι οι δείκτες της δανειακής επιβάρυνσης οι οποίοι όντας 9/1 μετατράπηκαν σε 20/1 καθώς και έφτασαν να υπερβαίνουν και αυτές τις αναλογίες στους Τραπεζικούς Οργανισμούς¹⁷.

¹⁶<https://oikonomikanea.wordpress.com/2009/08/20/oikonomiki-krisi-aitia/>

¹⁷<http://www.alba.edu.gr/faculty/Documents/cabolis%20siite.pdf>

Ø Νομοθετική κατοχύρωση της Ελεγκτικής Διαδικασίας

Ένα ακόμα κύριο αίτιο της οικονομικής κρίσης ήταν και η μείωση έως εκμηδένιση του ελέγχου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, βάση της νομοθέτησης που υφίσταντο. Πιο συγκεκριμένα το έτος 1933, στο Κογκρέσο πραγματοποιήθηκε η ψήφιση του νόμου Glass-Steagall, ώστε να είναι δυνατή η αντιμετώπιση όλων εκείνων των καταχρήσεων που ώθησαν την οικονομία να φτάσει στο μεγάλο «κραχ» και εν συνεχεία να προστατεύσει τους επενδυτές. Με την θέσπιση του συγκεκριμένου νόμου, οι τράπεζες θα ήταν ξανά δυνατόν να μπορούν να δεχθούν καταθέσεις καθώς και να δίνουν δάνεια στους καταναλωτές, επίσης τα μεσιτικά γραφεία θα ήταν ξανά δυνατόν να μπορούν να εγγυηθούν και να προβαίνουν σε αγοραπωλησίες τίτλων ιδιοκτησίας, μα ήταν αδύνατον να υπάρξει πλέον κάποια επιχείρηση που στις υπηρεσίες της να εμπεριέχονται τα δυο προαναφερθέντα διότι μια επιχείρηση με τέτοιες παροχές θα είχε αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και θα εμπεριείχε μεγάλο κίνδυνο για τις καταθέσεις που θα υπήρχαν σε αυτή. Μεταξύ των ετών 1933 και 1999, παρατηρήθηκε μικρός αριθμός μεγάλης κλίμακας τραπεζικών χρεοκοπιών. Ο συγκεκριμένος νόμος είχε επιτύχει το στόχο του. Όμως το έτος 1999, το Δημοκρατικό κόμμα των Η.Π.Α ηγούμενο από τον Πρόεδρο Μπιλ Κλίντον μαζί με το Ρεπουμπλικανικό κόμμα ηγούμενο από τον γερουσιαστή Phil Gramm, σε μια συνδυασμένη κίνηση προέβησαν σε κατάργηση του νόμου των Glass-Steagall ακολουθώντας τις εντολές των μεγάλων τραπεζών. Έτσι η συγκεκριμένη ενέργεια είχε ως αποτέλεσμα την παροχή δανείων από τις τράπεζες στους καταναλωτές υπό τη μορφή κινητών αξιών. Έτσι η υπέρμετρη αλαζονεία που κυριάρχησε εκείνες τις μέρες (1999) ώθησε τις αποκτηθείσες γνώσεις του παρελθόντος να χαθούν (κραχ του 1929)¹⁸.

¹⁸<https://oikonomikanea.wordpress.com/2009/08/20/oikonomiki-krisi-aitia/>

Ø Διάδοση της Οικονομικής κρίσης

Καθώς έχει αναφερθεί σε προηγούμενο σημείο αν και η κρίση άρχισε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, παρατηρήθηκε ότι ταξίδεψε έως και στην Ευρώπη και γενικότερα σε όλο τον πλανήτη με ταχείς ρυθμούς.¹⁹

Η Μεγάλη Βρετανία ήταν ένα από τα πρώτα κρούσματα της κρίσης στη Γηραιά Ήπειρο, εκεί τα «μαύρα» εταιρικά ομόλογα είχαν κάνει την εμφάνιση τους, των οποίων η έλλειψη εξυπηρέτηση εξώθησε ένα μεγάλο σύνολο Τραπεζικών Οργανισμών να προσφύγουν σε έκκληση βοήθειας από το ίδιο το Κράτος, ελπίζοντας να καταφέρουν να αποφύγουν την πτώχευση που βρισκόταν προ των πυλών τους. Έτσι ένας μεγάλος αριθμός κρατών προέβη στην παροχή βοήθειας προς τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που έδρευαν σε αυτά και στη συνέχεια προέβη στην κρατικοποίηση κάποιων εξ αυτών, αυτοί οι οργανισμοί, είχαν μοιράσει στην αγορά των εκάστοτε χωρών μεγάλους αριθμούς στεγαστικών δανείων. Όμως παρατηρήθηκε επίσης μεγάλη μείωση του τραπεζικού δανεισμού προς επιχειρήσεις καθώς και απλούς καταναλωτές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αρνητική επίδραση στο σύνολο των οικονομικών τομέων και αυτό με τη σειρά του να επιφέρει μια πληθώρα κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων μερικά εκ των οποίων είναι η κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας, η κατακόρυφη αύξηση των πτωχευμένων επιχειρήσεων, η αύξηση των επιτοκίων δανεισμού των κρατών από ξένα κράτη όπως επίσης και η μη των ήδη αβάστακτων δημοσίων χρεών²⁰.

Όμως ο βασικότερος λόγος εξάπλωσης αυτής της κρίσης ήταν η ενοποίηση των πρώην κρατικών οικονομιών σε μια ενωμένη οικονομία (Η.Π.Α, Ε.Ε) συνδυασμένη με την ύπαρξη ελεύθερης αγοράς.

¹⁹<http://www.usnews.com/opinion/blogs/economic-intelligence/2012/08/27/repeal-of-glass-steagall-caused-the-financial-crisis>

²⁰<https://oikonomikanea.wordpress.com/2009/08/20/oikonomiki-krisi-aitia/>

2.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Σε αυτό το σημείο θα γίνει η προσπάθεια ώστε να αναλυθεί η Ελληνική οικονομική κρίση βάσει μιας αναδρομής στα γεγονότα που έκαναν την εμφάνιση τους σε παγκόσμιο επίπεδο και σχετίζονταν με την οικονομική ύφεση που επρόκειτο να πλήξει και την Ελλάδα.

Για την καίρια προβολή των γεγονότων που «κρύβονται» πίσω από την οικονομική κρίση, πρέπει να παρατηρηθούν γεγονότα που συνέβησαν εδώ και πολλές δεκαετίες. Καθώς αναφέρθηκε και σε πρωτότερο σημείο το χρονικό της κρίσης ξεκίνησε από τις Η.Π.Α και μετέπειτα εξαπλώθηκε από τα χρηματοδοτικά και πραγματικά οικονομικά κανάλια σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη. Έτσι παρατηρήθηκε το λογικό φαινόμενο στο οποίο τα κράτη με αδύναμη οικονομική θέση να δεχθούν μεγαλύτερο πλήγμα από ότι κράτη με ισχυρή οικονομική κατάσταση.

Λόγο του γεγονότος πως το έτος 2001 στις Η.Π.Α. τα επιτόκια δανεισμού μεταξύ τραπεζών είχαν παρουσιάσει σημαντική πτώση παρουσιάστηκε το αποτέλεσμα να αλλάξει ο στόχος πελατών των τραπεζών, αυτοί οι πελάτες μέχρι εκείνο το σημείο δεν είχαν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν δανεισμό από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Έτσι οι τράπεζες προσπάθησαν να δελεάσουν τους πιθανούς πελάτες τους με πολύ ελκυστικά πακέτα στεγαστικού δανεισμού, αυτά τα πακέτα εμπεριείχαν από τη μια πολύ λογικά επιτόκια και από την άλλη παρουσίαζαν λογικές και χαμηλές δόσεις. Την ίδια χρονική στιγμή η αγορά ακινήτου παρουσίαζε μια αδιάκοπη αυξανόμενη πορεία, αυτό ήταν το γεγονός που συνέβαλε στο να μεγαλώνει και ο αριθμός των καταναλωτών που επιθυμούσαν να εκπληρώσουν την επιθυμία της αγοράς ενός δικού τους σπιτιού, αυτό θα ήταν εφικτό με τη λήψη ενός στεγαστικού δανείου από την πληθώρα αυτών που με ευκολία προσέφεραν στο ευρύ κοινό οι τράπεζες, όμως κανείς δεν ήξερε την αξία που θα είχε για αυτούς το εκάστοτε δάνειο στα χρόνια που θα ακολουθούσαν. Η συγκεκριμένη κατάσταση αυτή οξύνθηκε από τις τράπεζες, λόγο ότι σε ορισμένες περιπτώσεις πραγματοποιούνταν δανεισμός και ολόκληρης της αξίας των ακινήτων, σε μια φάση της οικονομίας όπου δεν

χρηματοδοτούνταν πάνω από το μισό της αξίας του ακινήτου. Ενώ ταυτόχρονα, οι τράπεζες έδιναν τη δυνατότητα στους μελλοντικούς πελάτες να δανειστούν με κυμαινόμενο επιτόκιο, αυτή η δυνατότητα θα βοηθούσε τους πελάτες να αποπληρώσουν το δάνειο τους πιο εύκολα, όμως αυτό θα ήταν εφικτό σε συνδυασμό με την πτωτική τάση των επιτοκίων που παρατηρούνταν ότι θα συνεχίσει να υφίσταται. Το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι πελάτες κινούνταν προς μια λήψη δανείου οδήγησε στην αύξηση των τραπεζικών εισροών, γεγονός που σε μεγάλο βαθμό επηρέασε τις κινήσεις των τραπεζών που ακολούθησαν, οι τράπεζες από αυτό το σημείο ξεκίνησαν να δανειοδοτούν με στεγαστικά δάνεια ακόμα και απλούς καταναλωτές, τα συγκεκριμένα δάνεια ήταν βέβαιο πως σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν αδύνατο να αποπληρωθούν. Αυτή η κατάσταση το έτος 2007 διαμόρφωσε με ταχείς ρυθμούς τα δεδομένα, τη στιγμή που παρατηρήθηκε αισθητή μείωση των αξιών των ακινήτων. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δανειοληπτών, έφτασε στο σημείο να χρωστά στις τράπεζες μεγαλύτερη της πραγματικής αξίας του ακινήτου που διέθετε. Έτσι λόγω του συγκεκριμένου γεγονότος ένα μεγάλο ποσοστό δανειοληπτών σταμάτησε να αποπληρώνει τις δόσεις των δανείων τους, μιας και για τους συγκεκριμένους η υποθήκευση του σπιτιού από μια τράπεζα ήταν λιγότερο κοστοβόρα από την αποπληρωμή του, όπου στην περίπτωση αποπληρωμής θα είχαν μεγαλύτερο κόστος παρά κέρδος. Έτσι το 2007, όπως πολλοί περίμεναν οι δεσμεύσεις κατοικιών και η μετέπειτα προσπάθεια μεταπώλησης τους από τις τράπεζες οι οποίες σε πρώτη φάση είχαν «βοηθήσει» τους καταναλωτές να τα αποκτήσουν, γινόταν σε καθημερινή βάση, αυτό το γεγονός είχε καταλυτική σημασία στην αύξηση της πτώσης της αξίας των κατοικιών αυτών. Επίσης άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός πως τα στελέχη των Τραπεζών, ώστε να είναι ικανά να παρουσιάσουν μεγαλύτερα ποσά στα διαθέσιμα των Οικονομικών Καταστάσεων των τραπεζών που εργάζονταν είχαν τιτλοποιήσει νωρίτερα τα στεγαστικά δάνεια και με τις εισροές που έλαβαν προέβησαν σε νέες χορηγήσεις δανείων. Έτσι το σύνολο των γεγονότων που προηγήθηκαν έφερε ως αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 2007, δυο αντισταθμιστικά αμοιβαία κεφάλαια υψηλού κινδύνου της B.Sterns να είναι οι δέκτες του πρώτου κύματος ρευστότητας. Τον επόμενο χρόνο παρατηρείται μεγάλο ποσοστό απωλειών στις

τράπεζες που έφταναν τα πεντακόσια δισεκατομμύρια δολαρίων, και όπως το Δ.Ν.Τ είχε εκτιμήσει οι συγκεκριμένες απώλειες θα εμφάνιζαν τις διπλές τιμές στο μέλλον. Η γνώση της συμπεριφοράς που είχαν οι Τραπεζικοί οργανισμοί των ΗΠΑ για τα subprime loans με ραγδαίους ρυθμούς έφτασε και στην υπόλοιπη διεθνή κοινότητα, ωθώντας σε βαθμολογική μείωση των χρηματοπιστωτικών καθώς και των παρόμοιων προϊόντων. Σκοπεύοντας να αντικρούσουν αυτή την κατάσταση η ΕΚΤ όπως και η Ομοσπονδιακή τράπεζα της Αμερικής προέβησαν σε παροχή βοήθειας στις τράπεζες, οι οποίες βάση του γεγονότος πως δεν ήταν δυνατό να προσφέρουν νέα δάνεια, παρουσίασαν μεγάλης κλίμακας προβλήματα ρευστότητας. Έτσι στην Αγγλία πραγματοποιείτε υποχρεωτική κρατικοποίηση τη Κεντρικής Τράπεζας γεγονός που ήταν επακόλουθο της κατάστασης που επέφεραν τα ομόλογα υψηλού κινδύνου. Αν και μια πληθώρα από ενέργειες είχε πραγματοποιηθεί από τις Η.Π.Α για την επίλυση του προβλήματος της ρευστότητας δεν υπήρχε αντίκτυπος και στην πορεία ήρθε η ισοπέδωση των μικρότερων μέχρι και μεγαλύτερων τραπεζών. Το Σεπτέμβρη του 2008 έγινε μια τελευταία προσπάθεια από τους αρμόδιους φορείς για μια πιθανή αποφυγή των χειρότερων. Έτσι η κυβέρνηση των Η.Π.Α. τη δεδομένη στιγμή προχωράει στην διασφάλιση της Fannie & Freddie, κάτοχο του μισού των κυκλοφορούντων στεγαστικών δανείων. Στη συνέχεια σε πάρα πολύ μικρό χρονικό διάστημα το μεγαθήριο Lehman Brothers Holdings έγκειται σε καθεστώς κατάρρευσης και στη συνέχεια ένα ποσοστό της αγοράζεται από την Αγγλική Barclays. Η συγκεκριμένη κατάσταση εξαπλώνεται και στην υπόλοιπη Ευρώπη με ραγδαίο ρυθμό. Τα κράτη σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες τροφοδοτούν με χρήματα τις τράπεζες τους όμως η συγκεκριμένη κίνηση όξυνε την κρίση χρέους σε ορισμένες χώρες της Ευρωζώνης όπως η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα. Τα μεγάλα προβλήματα που υπήρχαν στη δομή της Ευρωζώνης έκαναν την εμφάνιση τους λόγω του γεγονότος πως και οι συνθήκες δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης των κρατών μελών δεν εμπεριείχε κάποιο σχέδιο για παροχή βοήθειας των χωρών οι οποίες δεν είχαν τόσο ισχυρές οικονομίες, σε περιπτώσεις κρίσεων τέτοιου χαρακτήρα.

Όπως δηλώθηκε από τις κλάσεις του Υπουργείου Οικονομικών:

«...Η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν ήταν ένα ανεξάρτητο και απρόσμενο φαινόμενο. Τα αίτια, η φύση και τα χαρακτηριστικά της συνδέονται με την όλη ιστορία της μεταπολεμικής διαδικασίας συσσώρευσης του κεφαλαίου στον ανεπτυγμένο καπιταλισμό και συγκεκριμένα τη «χρυσή εποχή» της συσσώρευσης του κεφαλαίου, την κρίση της δεκαετίας του 1970, τον τρόπο με τον οποίο «λύθηκε» ή αντιμετωπίστηκε η κρίση αυτή, την εμπειρία της «νεοφιλελεύθερης» περιόδου και ιδίως της τελευταίας της φάσης, όταν και εντάθηκε το φαινόμενο της χρηματιστικοποίησης της καπιταλιστικής οικονομίας...»

Η οικονομική κρίση που υφίσταται η Ελλάδα είναι ένα συνονθύλευμα της παγκόσμιας οικονομικής κατάστασης και των διαιωνισμένων διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία υπήρχαν ήδη και αυξήθηκαν λόγω των άτοπων πολιτικών που υλοποιήθηκαν για την εισαγωγή στις αυτορρυθμιζόμενες ελεύθερες αγορές. Στην Ελλάδα η κρίση χρέους θεωρείται από πολλούς ότι θα διαρκέσει για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ότι σε άλλες χώρες της ΕΕ, ο λόγος που θα γίνει αυτό είναι κατά κύριο λόγο η διαφορετικότητα των δομικών προβλημάτων που διέπει την Ελλάδα, σε συνδυασμό με την αδυναμία επίλυσης αυτών. Καθώς όλοι γνωρίζουν ότι οι παραγωγικοί τομείς της Ελλάδας είναι η ναυτιλία, ο τουρισμός και η οικοδομοτεχνική δραστηριότητα, κλάδοι που είναι πάρα πολύ ευάλωτοι σε καταστάσεις κρίσης. Επίσης προστιθέμενα στα αίτια που αναλυθήκαν σε πρωτότερο στάδιο της εργασίας για την πιο καίρια αιτιολόγηση της δημοσιονομικής κρίσης που υφίσταται στην Ελλάδα είναι σημαντικό να επισημανθούν ορισμένα ακόμα αίτια²¹.

²¹<http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/04/files/policy-brief-6.pdf>

Δημόσιο Έλλειμμα, πληθωρισμός, ΑΕΠ και σχέση χρέους -ΑΕΠ (1970-2015)																								
Από το άρθρο της Αγγλικής Βικιπαίδειας, Πηγές: Eurostat και Ευρωπαϊκή Επιτροπή																								
Δημοσιονομικά:	1970	1980	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Δημόσια Έσοδα (% του ΑΕΠ)	-	-	,31	,37	,37	,39	,40	,41	,43	,41	,40	,39	,38	,39	,39	,40	,40	,38	,40	,42	,43	,43	,44	,43
Δημόσια Έξοδα (% του ΑΕΠ)	-	-	,45	,46	,44	,45	,44	,44	,47	,45	,45	,45	,46	,44	,45	,47	,50	,54	,51	,51	,50	,50	,49	,48
Έλλειμμα προϋπολογισμού (% του ΑΕΠ)	-	-	,14	,9	,6	,5	,3	,3	,3	,4	,4	,5	,7	,5	,5	,6	,9	,15	,10	,9	,6	,6	,5	,4
Πληθωρισμός (ετήσια %)	-	-	-	,8	,7	,5	,4	,2	,2	,3	,3	,3	,3	,3	,3	,3	,4	,1	,4	,3	,1	,1	,0	-
Αύξηση ΑΕΠ (%)	8,9	0,7	0,0	2,1	2,4	3,6	3,4	3,4	4,5	4,2	3,4	5,9	4,4	2,3	5,5	3,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Δημόσιο Χρέος (δισ €)	0,2	1,5	31,1	86,9	97,8	105,5	111,1	111,8	141,1	151,1	159,9	168,8	183,3	195,5	224,4	239,9	263,3	299,9	329,9	355,5	344,4	344,4	347,7	349,9

						2	9	6	0	9	2	0	2	4	2	3	3	7	5	7	6	6	6	3
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ €)	1,	6,	43	88	97	10	11	12	13	14	15	17	18	19	20	22	23	23	22	20	19	19	18	18
	1	8	,4	,7	,5	7,	7,	5,	5,	5,	5,	0,	3,	3,	8,	3,	3,	1,	2,	8,	5,	5,	4,	5,
						9	3	0	0	1	2	9	6	0	6	2	2	1	2	5	0	0	5	0
Αναλογία χρέους προς ΑΕΠ (%)	17	22	71	97	10				10	10	10			10	10	10	11	12	14	17	17	17	18	18
	,9	,5	,7	,9	3	,97	,95	,94	4,	4,	2,	98	99	1,	7,	7,	2,	9,	8,	0,	6,	6,	8,	8,
						,5	,4	,9	4	7	6	,3	,8	2	5	2	9	7	3	6	7	7	4	9

Αναλυτικότερα αυτοί οι λόγοι είναι:

- Η κακά θεσπισμένη φορολογική νομοθεσία, η οποία ταυτόχρονα δεν κάνει κάτι για την απαλοιφή της φοροδιαφυγής αλλά και δεν βρίσκει τρόπους για την καλύτερη εισροή εσόδων στο ίδιο το κράτος.
- Η πολιτική που έχει θεσπιστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη της να μπορούν να γίνονται λήπτες δανείων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τα οποία αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση των αναγκών τους, έτσι ωθούν τα κράτη μέλη τους να ζητούν δανειακή βοήθεια από διάφορες εμπορικές τράπεζες καθώς και από τις ελεύθερες αγορές, αυτό το γεγονός έκανε τις χώρες με δανειακές ανάγκες να λαμβάνουν δάνεια με ακριβότερα επιτόκια από ότι θα μπορούσαν να έχουν σε περίπτωση δανείου από την ΕΚΤ.
- Οι κατά καιρούς πολιτικοί που κυβερνούσαν τη χώρα εφάρμοσαν πολιτικές οι οποίες κατευθυνθήκαν με λανθασμένους γνώμονες και έτσι κατάφεραν να συρρικνώσουν το κοινωνικό κράτος. Τη στιγμή που το 2010 το σύνολο των διεθνών χρηματαγορών έκλεισε τη στρόφιγγα της βοήθειας προς την Ελληνική οικονομία, παρατηρήθηκε μια εκτόξευση των επιτοκίων που είχε να πληρώσει το ελληνικό κράτος. Ταυτόχρονα το ίδιο έτος μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η Ελλάδα θα είχε την δυνατότητα να λάβει ένα πακέτο χρηματοδοτικής στήριξης αλλά υπό την προϋπόθεση ότι η χώρα θα πρέπει να ακολουθήσει ένα στριφνό πρόγραμμα ελάττωσης των δαπανών της. Σκοπεύοντας να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις των δανειστών η Ελληνική Κυβέρνηση προέβη σε μειώσεις των εξόδων για μισθούς, συντάξεις, επιδόματα αλλά ταυτόχρονα αύξησε τους έμμεσους φόρους για την ταυτόχρονη εισροή εσόδων.
- Το κοινό νόμισμα που υιοθετήθηκε από την Ελλάδα μετά την εισαγωγή της στην Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση κοινή ήταν

από μόνος του ένας παράγοντας που διαδραμάτισε μεγάλο ρόλο στην κατάσταση σε μια χώρα όπως η Ελλάδα. Το χρονικό διάστημα προτού εμφανιστεί η οικονομική κρίση η διακίνηση πόρων πραγματοποιούνταν με σχετικά εύκολο τρόπο, με αποτέλεσμα να υπάρχει υποσκελισμός στο ισοζύγιο πληρωμών. Έχοντας μια κοινή νομισματική πολιτική παρατηρείται πως υφίσταται μια σταθερή ισοτιμία, αλλά σε χώρες Ευρώπης σαν την Ελλάδα εμφανίστηκαν ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών. Όλα τα προαναφερθέντα έχουν ως αποτέλεσμα να υπάρχουν λιγότερες χρηματικές εισροές από τις αντίστοιχες²².

2.5ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

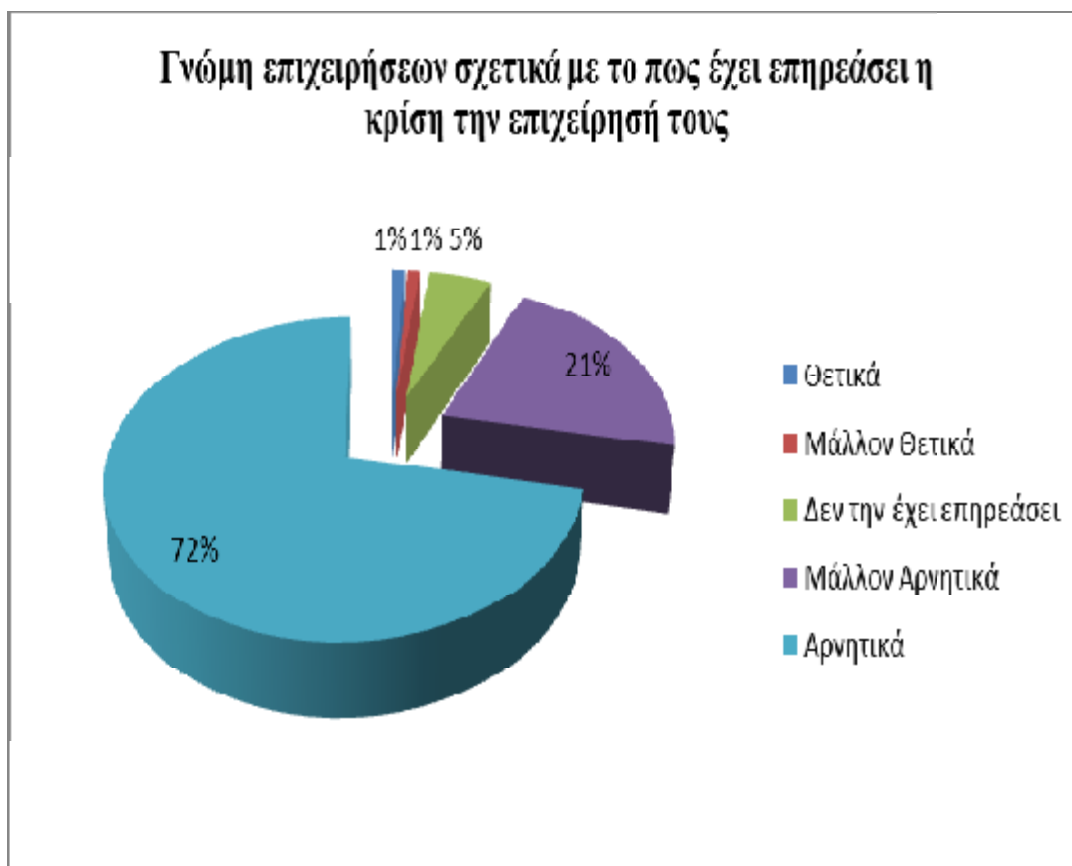
Ως η πιο άσχημη χρονιά της για την Ελληνική Οικονομία έχει θεωρηθεί το 2010 αυτό το γεγονός είχε αντίκτυπο στο κράτος και στις επιχειρήσεις. Καθώς ούτε η ερχόμενη χρονιά δεν είχε θετικό αντίκτυπο στην Ελληνική οικονομία δεν υπήρξε καλυτέρευση των πραγμάτων. Αν και σε αυτό το χρονικό διάστημα πραγματοποιήθηκαν ορισμένες προσπάθειες εξυγίανσης, με κάποιες εξ αυτών την δημοσιονομική πολιτική και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αλλά με κόστος προς την Ελληνική Κοινωνία το οποίο στα επόμενα χρόνια την γονάτισε οικονομικά. Έτσι παρατηρήθηκε πως αυτό αύξησε κατακόρυφα την ανεργία, και ταυτόχρονα μείωσε σε μεγάλο βαθμό τις επενδύσεις που θα πραγματοποιούνταν στην Ελλάδα. Καθώς οι επιχειρήσεις βρίσκονταν σε αυτό το κλίμα υπήρχαν πολλές επιπλοκές στη λειτουργία τους λόγω των πιστώσεων που είχαν λάβει πιο πριν. Όστε να είναι πιο ενδεδειγμένη η παρουσίαση των που παρουσιάστηκαν στις επιχειρήσεις λόγω της οικονομικής κρίσης θα γίνει η χρήση μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2011 για τον Συνδέσμου Εταιρειών Συμβούλων Μάνατζμεντ Ελλάδος, δηλαδή μετά από το πρώτο κύμα μέτρων λιτότητας του πρώτου Μνημονίου. Η

²²<http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/04/files/policy-brief-6.pdf>

συγκεκριμένη μελέτη αποσκοπούσε σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις λαμβάνοντας και το δείγμα της ήταν 120 Ανώνυμες Εταιρίες αλλά καθώς και Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης.

Διάγραμμα 1

Πηγή: Milea et.al, 2014

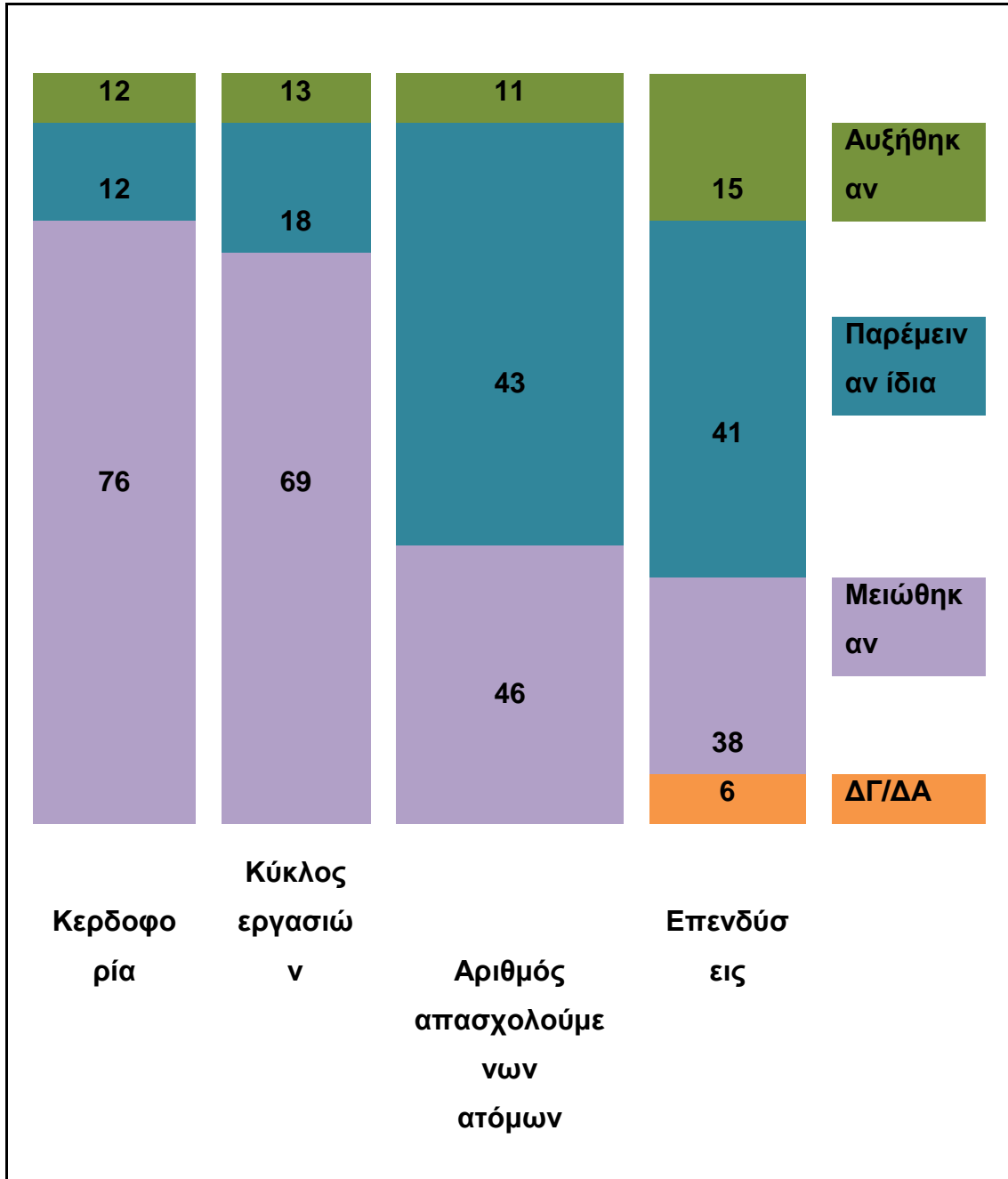

Στον πίνακα που προηγήθηκε (Διάγραμμα 1), μπορεί κάποιος να δει ποιες είναι οι απόψεις των ερωτηθέντων επιχειρήσεων στο ερώτημα για το πώς θεωρούν ότι η κρίση τις επηρέασε. Έτσι παρατηρείται πως η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι η κρίση έφερε αρνητικά αποτελέσματα στις επιχειρήσεις ενώ μόλις το 2% των ερωτηθέντων απάντησε ότι έφερε θετικά αποτελέσματα ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 5% απάντησε ότι δεν τους επηρέασε καθόλου η κρίση.

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι αξιόπιστα είναι τα στοιχεία που εμφανίζουν τα αποτελέσματα που λήφθηκαν από την εκμείευση των απόψεων των επιχειρήσεων αυτών σε οικονομικά στοιχεία τέτοια ήταν οι κύκλοι εργασιών τους, ο αριθμός των ατόμων που εργάζονταν για αυτές, οι επενδύσεις που έκαναν αλλά και η κερδοφορία τους.

Διάγραμμα 2: Πόσο έχουν επηρεαστεί τα βασικά οικονομικά μεγέθη της επιχείρησής σας τους τελευταίους 12 μήνες

Milea et.al, 2014

Παρατηρώντας τον δεύτερο πίνακα (Διάγραμμα 2), φαίνεται η πτώση του τζίρου των επιχειρήσεων η οποία φτάνει το 69% τον τελευταίο χρόνο. Το συγκεκριμένο ποσοστό έχει να κάνει κατά κύριο λόγο με επιχειρήσεις του εμπορίου ενώ παρατηρείται αύξηση πωλήσεων σε επιχειρήσεις που λειτουργούν σε κλάδους όπως ο κλάδος της

βιομηχανία. Βάσει των στοιχείων της Εθνικής Στατιστικής υπηρεσίας η συγκεκριμένη διαφορά ήταν ρεαλιστική, λόγο του ότι η υψηλή ύφεση που κυριαρχούσε στη χώρα είχε άμεση αντίκτυπο και στην αγοραστική δύναμη των καταναλωτών οι οποίοι είναι οι βασικοί αγοραστές των προϊόντων των εμπορικών επιχειρήσεων. Από την αντίπερα όχθη ένα ποσοστό προϊόντων που παράγουν οι βιομηχανικές επιχειρήσεις εξαγάγετε στην διεθνή αγορά.

Όπως ήταν επακόλουθο, και στην κερδοφορία παρατηρείται μείωση, εκείτο 75% των επιχειρήσεων που έλαβα μέρος στην έρευνα παρατήρησε πτώση των προ φόρων κερδών του και μόνο το 12,5% των επιχειρήσεων υπερπήδησε τα εμπόδια που εμφάνισε η κρίση και είχε θετικά πρόσημα στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης της.

Άξια αναφοράς είναι και τα αποτελέσματα της έρευνας που είχαν να κάνουν με τον τελευταίο χρόνο όπου εμφανίστηκαν λιγότερο οξυμένα αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις, οι οποίες προέβησαν σε απολύσεις είναι περίπου ίδιες σε ποσοστό με αυτές που δεν έκαναν απολύσεις. Οι επενδύσεις των εν λόγω επιχειρήσεων είχαν ανάλογη φορά με τις ενέργειες που έκανα με τους υπαλλήλους τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τα τελευταία χρόνια έχει προσδιοριστεί ως «λύση», τόσο από πολιτικούς όσο και από οικονομικούς ειδήμονες, για την αντιμετώπιση της κρίσης και κατ' επέκταση τη μετάβαση της κοινωνίας στο δρόμο της ανάπτυξης, της εξέλιξη καθώς και της ανταγωνιστικότητας σε ολόκληρο το Ευρωπαϊκό τόξο, η εξέλιξη και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Τι είναι όμως αυτό που κάνει την επιχειρηματικότητα τόσο σημαντική; Κατά καιρούς έχουν γραφτεί διάφορα άρθρα και απόψεις που προσπαθούν να δώσουν ένα σαφή ορισμό της επιχειρηματικότητας. Όλοι όμως συγκλίνουν στα σημεία όπως είναι η καινοτομία, η γέννηση και χρησιμοποίηση νέων ευκαιριών, η διαχείριση των πόρων, ο κίνδυνος και προφανώς το άγνωστο. Στο σημείο αυτό κάνει την «εμφάνισή» της η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία προσπαθεί να ενισχύσει τις Ευρωπαϊκές ΜΜΕ μέσω έκθεσης σε αυτές της έννοιας και σημασίας της επιχειρηματικότητας, με στόχο τη διαμόρφωση ενός καλύτερου περιβάλλοντος για τη δραστηριοποίηση των ΜΜΕ. Αν και τα τελευταία χρόνια φαίνεται να έχουν αλλάξει πολλά όσον αφορά τη δραστηριότητα των ΜΜΕ στην Ευρώπη, παρόλα αυτά οι Ευρωπαϊκές ΜΜΕ παραμένουν, στο μέρος που αφορά την παραγωγικότητα, σε μειονεκτικότερη θέση σε σχέση με τις ΜΜΕ των Η.Π.Α. Χαρακτηριστικό αυτής της έρευνας αποτελεί το γεγονός πως στην περίπτωση όπου μια ΜΜΕ στις Ηνωμένες Πολιτείες καταφέρει να διατηρήσει την παρουσία της στον επιχειρηματικό κόσμο, τότε, βάσει ερευνών, μέχρι να φτάσει στο έκτο-έβδομο έτος δραστηριοποίησής της, θα έχει αυξήσει το ανθρώπινο δυναμικό της έως και 60%, την ίδια στιγμή όπου στις αντίστοιχες ΜΜΕ της Ευρώπης, κάτω από τις ίδιες συνθήκες, το ποσοστό αυτό δεν υπερβαίνει το 20%. Ταυτόχρονα ένα μεγάλο ποσοστό των ΜΜΕ διαπιστώνει ότι το κύριο πρόβλημα στην εξέλιξή τους αλλά και στην βελτίωση της θέσης που κατέχουν σε σύγκριση με τις μεγάλες επιχειρήσεις, είναι η έλλειψη διόδου προς τις πηγές χρηματοδότησης, αιτία η οποία δυσχεραίνει σημαντικά τη διαμόρφωση ανταγωνιστική θέση. Στο σημείο αυτό επενέβη η Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να ενισχύσει την προσβασιμότητα των ΜΜΕ σε πηγές χρηματοδότησης αλλά και στα ευρωπαϊκά προγράμματα στήριξης,

ενέργεια που αποτελεί τον πρωτεύοντα στόχο του προγράμματος στρατηγικής ανάπτυξης «Ευρώπη 2020»²³.

Η βοήθεια που προσφέρεται από την Ε.Ε. στις διάφορες ανά τον Ευρωπαϊκό χώρο ΜΜΕ είναι προσιτή είτε με τη έμμεση μορφή όπως η εισφορά κεφαλαίων στις επιχειρήσεις, είτε με την παροχή εγγυήσεων για τις τραπεζικές πιστώσεις των ΜΜΕ είτε ακόμα και με την ενίσχυση των ικανοτήτων στο εσωτερικό των ΜΜΕ. Παράλληλα μπορεί να γίνει και άμεση χρηματοδότηση των ΜΜΕ με εργαλεία που θα βοηθήσουν στην επίτευξη των στόχων τους, την ανταγωνιστικότητα και τέλος την διαχρονική ύπαρξή τους στον επιχειρηματικό κόσμο μια ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

3.1 ΠΩΣ Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΝΙΣΧΥΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η καλή οικονομική κατάσταση και θέση της Ευρώπης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αντίστοιχη οικονομική θέση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτήν. Από τις 13 Δεκεμβρίου του 2007, ημέρα όπου υπογράφηκε η μεταρρυθμιστική συνθήκη της Λισσαβόνας και συγκεκριμένα βάσει του άρθρου 173 της συνθήκης αυτής, τίθεται η αναγκαιότητα εξασφάλισης από τα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού τόξου, των αναγκαίων προϋποθέσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας γίνεται βασικός στόχος και για να επιτευχθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στρέφεται προς τις εξής ενέργειες:

- προωθεί τη διαμόρφωση ενός προσιτού για τη ανάληψη πρωτοβουλιών και εξέλιξης περιβάλλοντος για όλες τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, ιδίως όμως για τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ
- στηρίζει την συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων
- ενισχύει τη σημασία της ορθής εκμετάλλευσης των ευκαιριών, για την εξέλιξη της βιομηχανίας, που προσδίδουν οι πολιτικές στους τομείς της τεχνολογικής ανάπτυξης, έρευνας και καινοτομίας.

²³ ile:///C:/Users/porfanoudaki/Desktop/Fundingopportunities_el_7272.pdf

Στην ίδια συνθήκη παρατηρείται ο βασικός στόχος της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συγκεκριμένα αφορά την άμβλυση των διαφορών σε θέματα εξέλιξης-ανάπτυξης μεταξύ των κρατών μελών της, με στόχο τη διατήρηση μιας ενιαίας κοινωνικοοικονομικής πορείας. Η πραγματοποίηση των στόχων αυτών θα ενισχυθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τα κράτη μέλη της μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο καθώς και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Με την υλοποίηση της συνθήκης της Λισσαβόνας, πραγματοποιείται η εφαρμογή μιας καινούργιας πολιτικής στρατηγικής απέναντι στις ΜΜΕ, η οποία στοχεύει στην ενίσχυση της ανάπτυξης των ΜΜΕ μέσω της διαμόρφωσης ενός προσιτού περιβάλλοντος δραστηριοποίησης. Αποτέλεσμα αυτής θα είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, μέσω της προσβασιμότητας που θα έχουν οι ΜΜΕ τόσο στην εγχώρια όσο και στην εξωτερική αγορά και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητάς τους.

Αναγνωρίζοντας την διαφορετικότητα που διακρίνει τις εκάστοτε ΜΜΕ τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εγχώριο επίπεδο, έχει τονιστεί ως καίριο σημείο, για την θετική έκβαση της καινούργιας αυτής στρατηγικής ανάπτυξης που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει οι ενέργειες που θα υλοποιηθούν σε αυτές, να προσαρμόζονται στις εκάστοτε ιδιαιτερότητες τους. Η εγχώρια αγορά θα παίξει επίσης σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση αυτής της στρατηγικής, μιας και είναι σημαντικό για το θετικό του αποτελέσματος η εφαρμογή ορισμένων προωθητικών ενεργειών από τις εγχώριες κυβερνήσεις. Τέτοιες ενέργειες αφορούν²⁴:

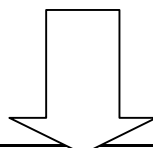
- Απλούστευση των περιοριστικών διατάξεων που εμποδίζουν την ανάπτυξη των ΜΜΕ
- Ενίσχυση προσβασιμότητας των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση, έρευνα, καινοτομίας, παρέχοντας τη δυνατότητα στις ΜΜΕ να ενταχθούν σε προγράμματα όπως το Πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και καινοτομία

²⁴http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf

- Διευκόλυνση της προσβασιμότητας των ΜΜΕ στις εγχώριες και διεθνείς αγορές, που θα βοηθήσει την εκμετάλλευση μεγάλης γκάμας ευκαιριών.
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των ιδιαιτεροτήτων των ΜΜΕ.

Μέσα από αυτές τις ενέργειες παρατηρείται η σημασία ανάπτυξης ενός ενιαίου χρηματοδοτικού πλαισίου στήριξης των ΜΜΕ στα ευρύτερα όρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τις αρχές του '90 ξεκίνησαν να αναπτύσσονται τέτοιου είδους προγράμματα από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το αντίστοιχο Ταμείο Επενδύσεων διαμορφώνοντας για κάθε κράτος μέλος ένα χρηματοδοτικό πλαίσιο στήριξης το οποίο θα περιλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία χρηματοοικονομικών προϊόντων προς εκμετάλλευση π.χ. factoring, leasing, venture capital, business angels κ.α.

**ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΜΜΕ
ΜΙΓΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΣΤΗΝ Ε.Ε.**

1. Τραπεζικά Δάνεια, Χρηματοδοτική Μίσθωση (Leasing), Σύμβαση Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων (Factoring)
2. Επενδύσεις "Υψηλού" Κινδύνου / Venture Capital, Early - Stage Capital, Επιχειρηματικοί Άγγελοι/ BusinessAngels
3. Χρηματοδοτήσεις "Υβριδικής" Μορφής / MezzanineFinance
4. Εγγυοδοτικά Σχήματα/Εγγυήσεις, Αμοιβαίες Εγγυήσεις, Αντεγγυήσεις
5. Ασφαλίσεις Εξαγωγών, Επενδύσεων
6. Χρηματιστήριο/ Κεφαλαιαγορά
7. Κρατικές Ενισχύσεις/Επιχορηγήσεις, Επιδοτήσεις
Κόστος Δανεισμού, Επιδοτήσεις Κόστους Εργασίας
Πηγή ΙΜΕ ΓΣΒΒΕ,2010

3.2 ΠΗΓΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ ΜΕΣΩ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Με τον όρο πηγές, εννοούνται τα διάφορα μέσα που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση για να μπορέσει να ενισχύσει είτε έμμεσα είτε άμεσα τις ΜΜΕ. Ταυτόχρονα ο όρος αναφέρεται και στα διάφορα μέσα που

στόχο έχουν την ενίσχυση της προσβασιμότητας των ΜΜΕ σε κεφάλαια, δυναμικό, τεχνολογίες και λοιπά.

Όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα κύρια προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη των ΜΜΕ είναι η αδυναμία εύρεσης πηγών χρηματοδότησης. Το πρόβλημα αυτό η ΕΕ, μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου και Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, προσπάθησε να μετριάσει και να βοηθήσει τις ΜΜΕ να αναπτυχθούν και εν συνεχεία να εξελιχθούν. Από τις δανειακές χρηματοδοτήσεις της ΕΤΕπ βοηθήθηκε για το διάστημα από το '95 έως το '00 περισσότερες από 50.000 επιχειρήσεις, από τις οποίες το 86% περίπου ήταν ΜΜΕ. Παράλληλα οι εγγυήσεις που δόθηκαν στο ίδιο διάστημα και αφορούσαν ΜΜΕ αγγίζει το 34% ήτοι 900 περίπου εκατομμύρια ευρώ.

3.2.1. ΑΜΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Στο τμήμα αυτό εντάσσονται οι πηγές χρηματοδότησης, οι οποίες έχουν κάποιο συγκεκριμένο περιεχόμενο-σκοπό, όπως είναι το περιβάλλον, η έρευνα και ανάπτυξης. Κάθε επιχείρηση έχει την δυνατότητα να καταθέσει αίτηση συμμετοχής στα προγράμματα αυτής της κατηγορίας υπό τον όρο όμως μαζί με την αίτηση να κατατίθενται και οι αντίστοιχες ιδέες, από τις οποίες θα προκύψει η ανάπτυξη ης επιχείρησης. Κατά κύριο λόγο το ποσό της χρηματοδότησης σε αυτή την κατηγορία ενίσχυσης θα αποτελέσει ένα τμήμα της πρότασης που θα παρουσιαστεί και δεν θα υπερβαίνει το μισό του συνολικού του κόστους.

3.2.1.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

- **LIFE +**

Το πρόγραμμα αυτό αφορά μια από τις πηγές χρηματοδότησης με γνώμονα το περιβάλλον, ενώ παράλληλα βοηθάει στην ενημέρωση και εφαρμογή της περιβαλλοντικής στρατηγικής από την ΕΕ στα κράτη μέλη. Οι προτάσεις για την ένταξη στο συγκεκριμένο πρόγραμμα μπορεί να γίνει

από επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν την επίσημη βάση καταστατικού έδρα τους σε κάποιο από τα κράτη μέλη της ΕΕ.

- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (ΠΠΑΚ)**

Το παρόν πρόγραμμα θεωρείται μια συγκεντρωτική προσέγγιση των σκοπών που απορρέουν από την «συνθήκη της Λισσαβόνας» για τους τομείς της ανάπτυξης και απασχόλησης. Το πρόγραμμα αυτό με συνολικό προϋπολογισμό της τάξεως των €3,7 δις εφαρμόστηκε για την επταετία 2007-2013.

Στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας εμπεριείχε το «Πρόγραμμα Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (ΠΕΚ)» μέρος του οποίου αφορούσε την περιβαλλοντική καινοτομία και είχε ως σκοπό την ορθολογική χρησιμοποίηση των ευκαιριών που παρέχουν οι τεχνολογίες, που αφορούν το περιβάλλον, στην εξέλιξη της οικονομικής μονάδας και κατ'επέκταση στην ανταγωνιστικότητά τους. Παράλληλα υπήρχε και το «Πρόγραμμα Ευφυής Ενέργεια - Ευρώπη (ΕΕΕ)» με συνολικές δαπάνες να υπερβαίνουν τα € 725 εκατομμύρια και σκοπό την εξέλιξη των επιχειρήσεων μέσα από την ενεργειακή εξοικονόμηση και μεταστροφή μέσω κινήτρων σε νέες μορφές ενέργεια και καυσίμου. Τέλος περιελάμβανε και πρόγραμμα «Στήριξης της πολιτικής για Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών» με αντίστοιχο ύψος δαπανών € 730 εκ. και σκοπό την επίτευξη καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας μέσα από τη ορθή και λειτουργική κατά επιχείρηση χρησιμοποίηση των ΤΕΠ.

- **MARCO POLO**

Το πρόγραμμα αυτό είχε ως στόχο την αποσυμφόρηση των δρόμων μεταφοράς εμπορευμάτων, προβάλλοντας αποδοτικότερα συστήματα διακίνησης και ενέργειες που θα στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη οργάνωση και διακίνηση των εμπορευμάτων. Ο προϋπολογισμός του είχε ύψος περίπου € 400 εκ. και αφορούσε επίσης την επταετία 2007 έως 2013

3.2.1.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ**

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει εφαρμογή σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει το COMENIUS, το οποίο αναφέρεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αφορά γενικές δράσεις, έπειτα είναι το πρόγραμμα ERASMUS, το οποίο αναφέρεται σε ενδιαφερόμενους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τέλος το πρόγραμμα LEONARDO DAVINCI το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί ως επαγγελματική εκπαίδευση και αποτελεί το πιο συναφή με τον επιχειρηματικό κόσμο, μιας και δίνει τη δυνατότητα διακίνησης της επαγγελματικής γνώσης.

- **ERASMUS ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ**

Αν και πιλοτικό ακόμα πρόγραμμα, το συγκεκριμένο έχει αρκετά μεγάλες προοπτικές. Αποτελεί ένα σημαντικό βοήθημα σε νέους επιχειρηματίες δίνοντας τους την ευκαιρία να μεταβούν σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να δουλέψουν σε μια επιχείρηση. Αυτό θα βοηθήσει τους νέους επιχειρηματίες να μάθουν από τους ήδη εδραιωμένους επιχειρηματίες της Ευρώπης τα στοιχεία που θα πρέπει να συνδυάσουν για να πετύχουν στο νέο τους ξεκίνημα.

3.2.1.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- **ΈΒΔΟΜΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΈΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΠΠ7)**

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα-πλαίσιο προγραμμάτων δίνει μεγάλη σημασία στις ΜΜΕ μέσα από τις εξής δράσεις της α) Συνεργασία β) Ιδέες γ) Άνθρωποι δ) Ικανότητες

Προώθηση της συμμετοχής των ΜΜΕ στο πρόγραμμα "Συνεργασία"	Οι ΜΜΕ ενθαρρύνονται ενεργά συμμετέχουν σε όλες τις ερευνητικές δράσεις. Η συμμετοχή των ΜΜΕ σε Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ) ενθαρρύνεται επίσης, όταν η δραστηριότητα θεωρείται κατάλληλη
Το πρόγραμμα "Ιδέες" είναι ανοικτό στις ΜΜΕ	Όπως και κάθε άλλος φορέας, ομάδες ερευνητών από ΜΜΕ μπορούν να συναγωνιστούν με βάση την υπεροχή τους
Ανθρώπινο δυναμικό στην έρευνα και την τεχνολογία στο πρόγραμμα "Άνθρωποι"	Δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στην ενθάρρυνση αυξημένης συμμετοχής των ΜΜΕ στα πλαίσια της δράσης "Βιομηχανία-ακαδημαϊκή κοινότητα συνεργασίες και οδοί"
"Έρευνα προς όφελος των ΜΜΕ" στο πρόγραμμα "Ικανότητες"	Στόχος της δράσης "Έρευνα προς όφελος των ΜΜΕ" είναι να ενισχύει την ικανότητα των ευρωπαϊκών ΜΜΕ να καινοτομούν και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη προϊόντων και αγορών τεχνολογίας. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός για τις συγκεκριμένες δράσεις για τις ΜΜΕ είναι €1,3 δις περίπου

Πηγή: http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html

- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (ΠΠΑΚ)**

Για το πρόγραμμα αυτό δεσμεύτηκαν ποσά της τάξεως των €3,7 δις ενώ η εφαρμογή του έγινε την επταετία 2007-2013.

Στον τομέα της καινοτομίας το πρόγραμμα-πλαίσιο εμπεριείχε 2 προτάσεις-προγράμματα προς το επιχειρηματικό κοινό. Συγκεκριμένα:

α) το «Προγράμματος Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (ΠΕΚ)» που στοχεύει

στην εξέλιξη της καινοτομίας στις επιχειρήσεις μέσα από πρακτικές που θα την ενισχύσουν.

β) το «Πρόγραμμα Υποστήριξης Πολιτικής ΤΠΕ», το οποίο ενισχύει την αποδοτικότερη χρήση των ψηφιακών και ηλεκτρονικών μέσων από τις

επιχειρήσεις, ως παράγοντα για την αύξηση της αποδοτικότητας των εργασιών μέσα στην επιχείρηση.

3.2.2. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ

Αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Θεωρούνται οι βασικές πηγές εισροής χρηματοδότησης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσα από τα εκάστοτε προγράμματα, η διαχείριση των οποίων γίνεται είτε σε τοπικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο. Για την επταετία 2007-2013 το ύψος του προϋπολογισμού ανερχόταν σε περίπου € 348 δις. και οι στόχοι των διαρθρωτικών ταμείων επικεντρωνόντουσαν σε τρεις:

Συγκεκριμένα:

- ü Γεφύρωση των οικονομιών στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. (καταλαμβάνει το 80% του συνολικού προϋπολογισμού)
- ü Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης των περιφερειών (καταλαμβάνει το 16% του συνολικού προϋπολογισμού)
- ü Συνεργασία μεταξύ των μελών κρατών του Ευρωπαϊκού τόξου (καταλαμβάνει το 4% του συνολικού προϋπολογισμού)

3.2.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ)

Θεωρείται η μεγαλύτερη πηγή εισροών των ΜΜΕ, ενώ παράλληλα έχει ως στόχο την ελάττωση του οικονομικού αλλά και του κοινωνικού χάσματος μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κύριο μέσο της για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, αποτελεί η χρηματοδότηση ενός μεγάλου εύρους δραστηριοτήτων που αφορούν:

- ü Την επιχειρηματικότητα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ
- ü Συνεργασία ανάμεσα στις διάφορε ΜΜΕ ανά τον Ευρωπαϊκό χώρο

- ü Ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος κατά την ίδρυση και την ανάπτυξη τους
- ü Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των ΜΜΕ

Σε σύγκριση με τους διαφορετικούς τρόπους χρηματοδότησης που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η επιμέλεια των προγραμμάτων που εκπορεύονται από το ΕΤΠΑ δεν εμπεριέχεται στα καθήκοντα της Επιτροπής αλλά στις τοπικές αρχές των μελών κρατών, οι οποίες είναι υπεύθυνες και για την επιλογή των προγραμμάτων.

3.2.2.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου δίνεται η δυνατότητα προστασίας από τις διαφοροποιήσεις που θα προκύψουν τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο και θα επηρεάσουν τις ΜΜΕ. Οι ενέργειες του συγκεκριμένου Ταμείου για την επίτευξη της στρατηγικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης στις ΜΜΕ ανά την Ευρώπη, συμπυκνώνονται ως εξής:

- ü Βελτίωση συνθηκών προσαρμοστικότητας τόσο του ανθρώπινου δυναμικού όσο και των ίδιων των ΜΜΕ
- ü Ενίσχυση της εισόδου στην αγορά εργασίας σωστά καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού
- ü Ελάττωση των κοινωνικών διακρίσεων που επηρεάζουν την είσοδο στην αγορά εργασίας
- ü Ενίσχυση της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και σωστής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες

3.2.2.3 ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κύριο χαρακτηριστικό του συγκεκριμένου Ταμείου είναι η ενίσχυση του γεωργικού και αγροτικού τομέα της οικονομίας κάθε κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να το επιτύχει κάθε χώρα, πρέπει να θεσπίζει και να ακολουθεί στρατηγικές που θα ενσωματώνουν την επίτευξη των παρακάτω στόχων:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας
- Προστασία και ενίσχυση του περιβάλλοντος
- Ενίσχυση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιφέρειες
- Συνεργασία με άλλες δομές ενίσχυσης

3.2.3. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Η μορφή αυτή χρηματοδότησης αποτελεί μια έμμεση πηγή ενίσχυσης μέσω της ΕΕ. Έμμεση λόγω του ότι η χρηματοδότηση προκύπτει με τη χρήση διαμεσολαβητών, ρόλος που καλούνται οι Τράπεζες να τελέσουν. Κύριος στόχος είναι η τόνωση των χορηγούμενων προς τις ΜΜΕ πιστώσεις, ώστε να μπορέσουν να επιτελέσουν τον σκοπό τους.

3.2.3.1 ΚΟΙΝΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΓΙΑ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (JEREMIE)

Η πρωτοβουλία JEREMIE (Joint European RE sources for Microtomedium Enterprises) προέρχεται από τη σύμπραξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με το ΕΤΕ και την ΕΤΕπ. Σκοπός του προγράμματος είναι η διευκόλυνση των ΜΜΕ στην λήψη διαφόρων μέσων χρηματοδότηση είτε αυτό σημαίνει δάνεια μικρού ύψους είτε ακόμα και παροχή εγγυήσεων. Πρωτεύουσας σημασίας είναι οι νεοσύστατες επιχειρήσεις και κυρίως αυτές που αναφέρονται στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

Η συγκεκριμένη δράση αναπτύσσεται σε τρία κύρια μέσα χρηματοδότησης:

- Την παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών εργασιών
- Παροχή εγγυήσεων σε δάνεια που καλούνται οι ΜΜΕ να λάβουν
- Ενίσχυση Ιδίων πόρων

3.2.3.2 ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟ-ΠΙΣΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ- JASMINE

Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μια σύμπραξη μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της ΕΤΕπ και του ΕΤΕ. Σκοπός του είναι να ενισχύσει την διάθεση πιστώσεων μικρών κεφαλαίων μέσω:

- ü Διάθεσης τεχνογνωσίας σε εκκολαπτόμενους χρηματοπιστωτικούς μεσάζοντες, ώστε να εξυπηρετούνται πιο εύκολα οι ανάγκες τους για κεφάλαια
- ü Ενισχύοντας τις ενέργειες πιστωτικών ιδρυμάτων εκτός τραπεζών, ώστε να παρέχουν περισσότερα δάνεια.

Μέσω αυτών των ενεργειών θα μπορέσουν να ενισχυθούν οι ΜΜΕ μέσω της καλύτερης πρόσβασης αυτών σε πηγές χρηματοδότησης. Το πρόγραμμα αυτό επιχορηγήθηκε με κεφάλαιο έναρξης 50εκ. € και για τρία χρόνια λειτούργησε πιλοτικά.

3.2.3.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Το ΕΤΕ στηρίζεται της μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα τις νεοσύστατες ΜΜΕ αλλά και εκείνες που προσανατολίζονται στους τομείς της τεχνολογίας. Ταυτόχρονα έχει και το ρόλο του εγγυητή στις εμπορικές τράπεζες για τη χορήγηση δανείων στις ΜΜΕ. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί πιστωτικό ίδρυμα όπως οι τράπεζες. Μπορεί και λειτουργεί διαμέσου των τραπεζών και άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ διαχειρίζεται κεφάλαια που προέρχονται κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.2.3.4 ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η παροχή των συγκεκριμένων δανείων θα γίνει μέσω τραπεζών κυρίως εμπορικών. Η χρήση τους αφορά την πραγματοποίηση υλικών ή άυλων επενδύσεων ακόμα όμως και στη χρήση αυτών ως κεφάλαια κίνησης, τα οποία θα βοηθήσουν στην εξυπηρέτηση των τρεχουσών συναλλαγών των επιχειρήσεων μικρομεσαίας τάξης. Στα δάνεια αυτά υπάρχει ανώτατο

πιστωτικό όριο τα 12,5 εκ. ευρώ και αφορούν χρονικό διάστημα από δυο έως δώδεκα χρόνια.

3.3 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΜΕ

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές ΜΜΕ είναι η αδυναμία αυτών των επιχειρήσεων να λάβουν κεφάλαια από τα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία θα βοηθήσουν στο ξεκίνημα τους αλλά και στην διατήρησή τους σε μια ανταγωνιστική αγορά. Από στοιχεία που έχει παρουσιάσει η Στατιστική Υπηρεσία, προκύπτει ότι ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό της τάξης του 20% των αιτημάτων που κατατίθενται σε τραπεζικούς οργανισμούς από ελληνικές ΜΜΕ, απορρίπτονται για αιτίες και κινδύνους που απορρέουν από το μέγεθος των ΜΜΕ, την μικρή δυνατότητα παροχής εξασφαλίσεων προς τους δανειστές-πιστωτές καθώς και από την έλλειψη στρατηγικών ανάπτυξης των επιχειρήσεων, στοιχείο που χαρακτηρίζει τις ΜΜΕ. Παρόλα αυτά, το πρόβλημα δεν προκύπτει μόνο λόγω άρνησης των τραπεζών να παράσχουν χρηματοδότηση στις ΜΜΕ, αλλά έγκειται και στο γεγονός ότι ακόμα και όταν αυτό παρέχονται τα πολυπόθητα αυτά τραπεζικά δάνεια στις ΜΜΕ, αυτά αντιμετωπίζονται βάσει της λεγόμενης «λιανικής τραπεζικής», δηλαδή κρίνονται με τους όρους που κρίνονται τα δάνεια που παραχωρούνται στα νοικοκυριά. Το στοιχείο αυτό δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την ισχύουσα χρηματοπιστωτική κατάσταση, όταν πέρα από την λήψη και τη διαχείριση του δανείου από τις ΜΜΕ, πρέπει να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις και τις διάφορες αξιολογήσεις που υπόκεινται από τα τραπεζικά ιδρύματα. Ταυτόχρονα όπως είναι γνωστό οι Ελληνικές τράπεζες λαμβάνουν έναν μεγάλο κόστος για να μπορέσουν να λάβουν χρηματοδότηση, λόγω της πιστοληπτικής κατάστασης της χώρας, στοιχείο που από μόνο του δυσκολεύει ιδιαίτερα τους όρους δανεισμού των Ελληνικών ΜΜΕ σε συνάρτηση με τις αντίστοιχες ΜΜΕ της ζώνης του Ευρώ.

Ταυτόχρονα τα προϊόντα που παρέχονται από τις τράπεζες δεν είναι απόλυτα συνυφασμένα με τις ανάγκες των Ελληνικών ΜΜΕ. Αυτό

σημαίνει πως δεν παρέχουν στοιχεία απαραίτητα και ευθυγραμμισμένα με τις Ελληνικές ΜΜΕ. Τέτοιου είδους στοιχεία αποτελούν:

- Η παροχή προϊόντων που να αποτελέσουν στοιχεία ανάπτυξης για την ίδια την Ελλάδα
- Η προσφορά των κατάλληλων προϊόντων για την κάθε επιχείρηση που θα βοηθά στην ανταγωνιστικότητά της όχι μόνο σε εγχώριο επίπεδο αλλά και σε διανθές

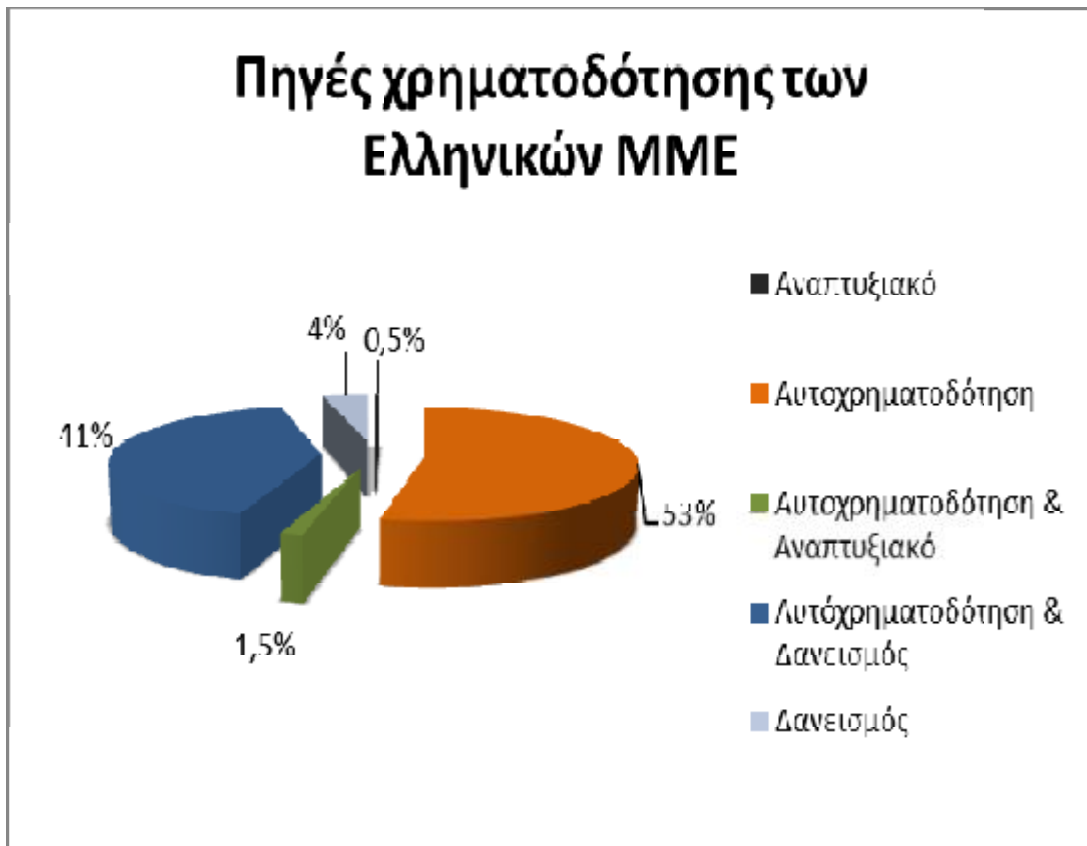
Αποτέλεσμα αυτών αποτελεί η δημιουργία ενός δυσχερούς περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις που καταφέρνουν να λάβουν χρηματοδότηση λόγω των υψηλών επιτοκίων, δημιουργώντας προβλήματα στην εξυπηρέτησή τους, αλλά και ενός ακόμα δυσχερέστερου περιβάλλοντος στις επιχειρήσεις που λόγω της μικρής τους έκτασής δεν καταφέρνουν να λάβουν κάποιο δάνειο.

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα θα ήταν αναγκαίο να εγκαινιαστεί ένας φορέας, ο οποίος θα μπορέσει να στηρίζει περισσότερο τις ανάγκες των Ελληνικών ΜΜΕ ειδικά τώρα που η οικονομική κρίση τόσο έχει δημιουργήσει προβλήματα τόσο στον δημοσιονομικό αλλά και στον τραπεζικό χώρο της Ελλάδας, τα οποία δυσχεραίνουν ακόμα περισσότερο την επιβίωση τόσο μάλλον την ανάπτυξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε ένα παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Παράλληλα θα πρέπει η Ελληνική κυβέρνηση όπως και όλες οι κυβερνήσεις της ΕΕ να δώσουν κίνητρα στα τραπεζικά ιδρύματα να λάβουν μέρος στις προσπάθειες που θα γίνουν για να ενισχυθούν οι ΜΜΕ.

Στην Ελλάδα τα πράγματα διαφέρουν όσον αφορά τα μέσα χρηματοδότησης που τελικά προτιμούν ή αναγκαστικά προτιμούν οι ΜΜΕ στην περίπτωση που δεν έχουν άλλη επιλογή. Βάσει έρευνας που πραγματοποίησε το 2007 από το Εθνικό Παρατηρητήριο όσον αφορά τα μέσα χρηματοδότησης που επιλέγουν οι Ελληνικές ΜΜΕ βγήκαν τα εξής συμπεράσματα όπως παρουσιάζονται και στο διάγραμμα 1 που ακολουθεί. Οι Ελληνικές ΜΜΕ στο μεγαλύτερο βαθμό της χρηματοδότησής τους αντλούν κεφάλαια από το προσωπικό πορτοφόλιο του επιχειρηματία ή της οικογένειας ή του γενικότερα στενού του κύκλου. Σε δεύτερη επιλογή έρχεται ο Τραπεζικός δανεισμός, ο οποίος δύναται να εμφανίζεται μετά την εξέλιξη της επιχείρησης από μικρή σε μεσαία

επιχείρηση. Όπως είναι αισθητή η διαφορά και στο διάγραμμα, είναι σπάνια η χρήση κάποιου από τα αναπτυξιακά προγράμματα κυρίως λόγω του ότι δεν συγκλίνουν οι ανάγκες των επιχειρήσεων με αυτά που προσφέρουν τα προγράμματα αυτά, ενώ παράλληλα όπως παρουσιάστηκε και προηγουμένως, υπάρχει σημαντική δυσκολία στον να μπορέσει να προσεγγίσει και η ίδια η επιχείρηση τις απαιτήσεις του αναπτυξιακού προγράμματος.

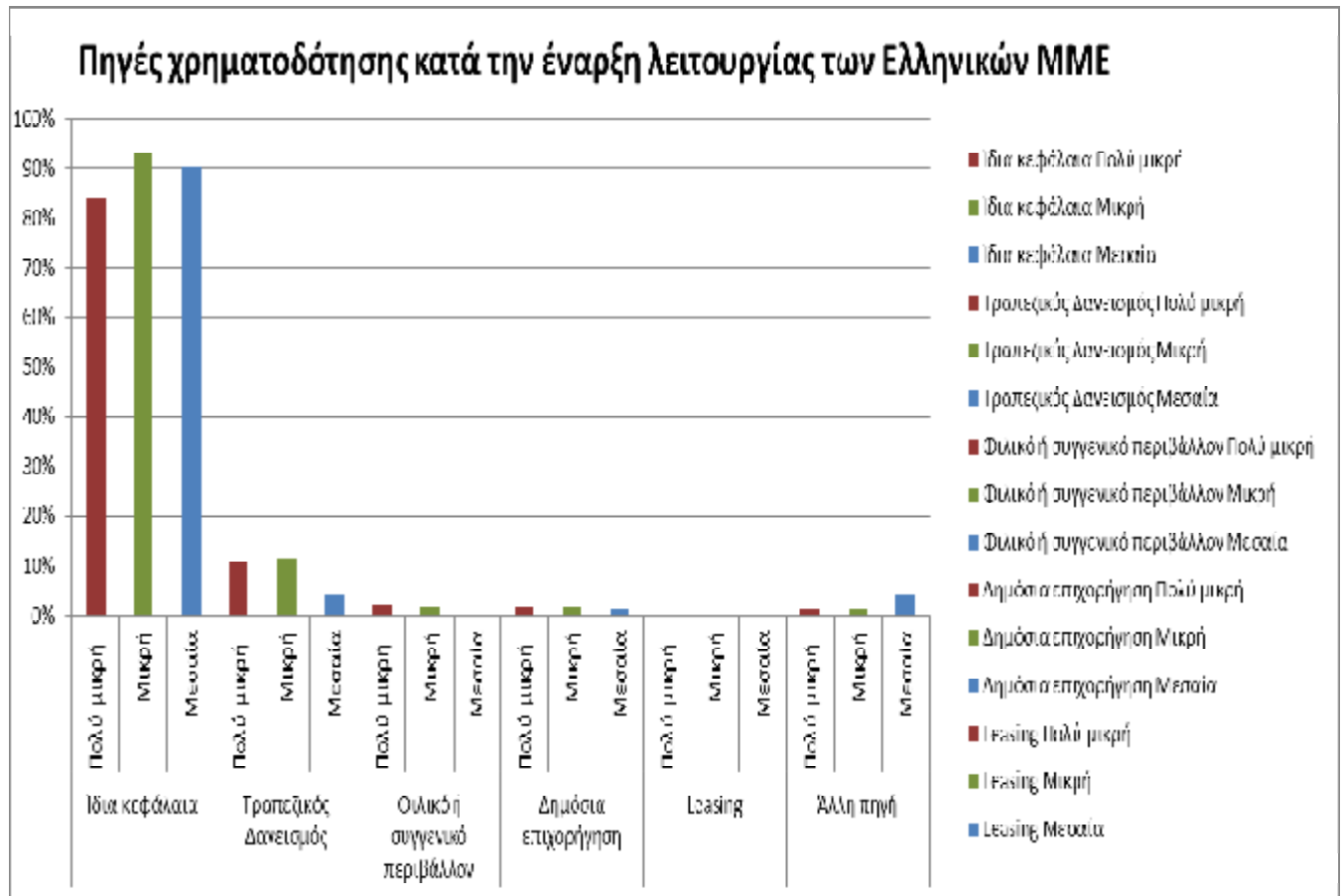
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Πηγή: Έρευνα Προσδιορισμού της Επιχειρηματικής Φυσιογνωμίας των ΜΜΕ (Milea et.al, 2014)

Στο διάγραμμα 3 παρουσιάζεται βάσει του μεγέθους της (πολύ μικρή, μικρή, μεσαία), οι πηγές των κεφαλαίων που χρησιμοποιούν κατά την ίδρυση της επιχείρησης μέχρι τα πρώτα στάδια της ζωής της.

ΔΙΑΓΡΑΜΑ 4

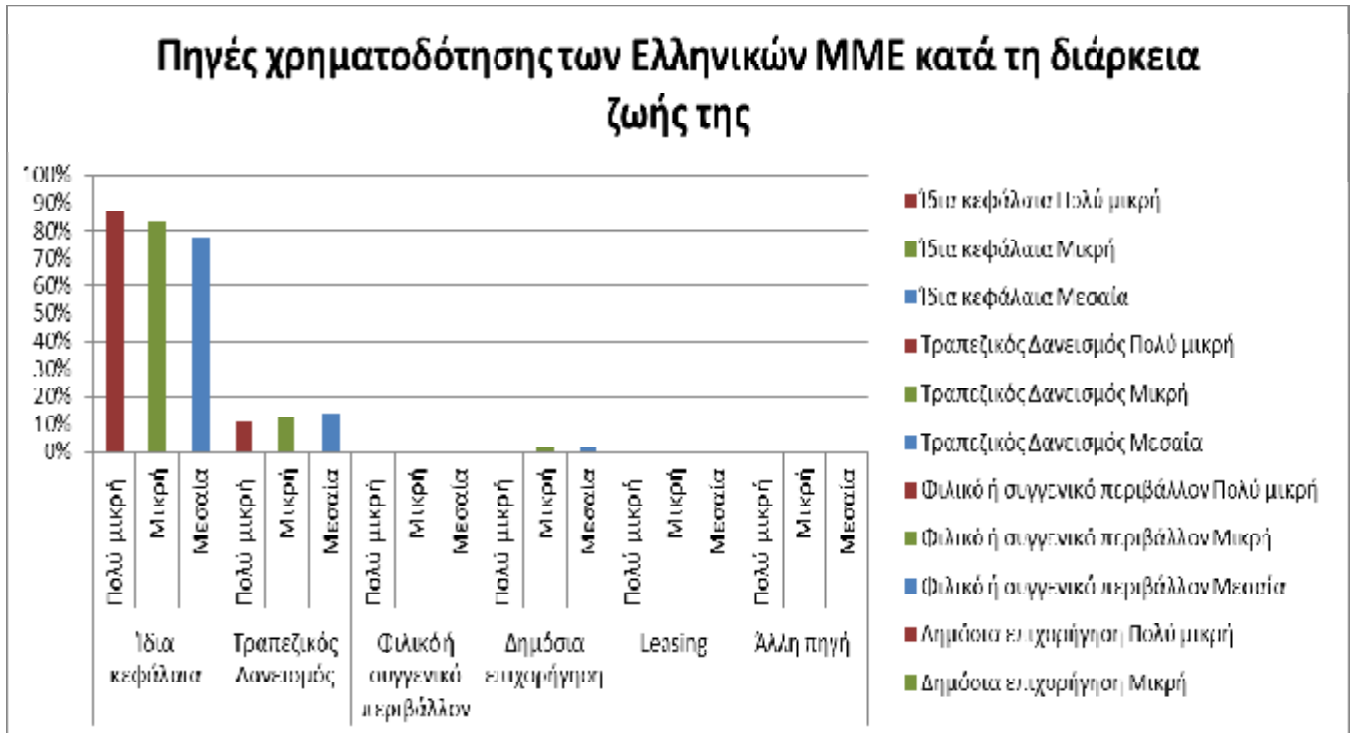

Πηγή: Έρευνα Προσδιορισμού της Επιχειρηματικής Φυσιογνωμίας των ΜΜΕ (Milea et.al, 2014)

Στα συμπεράσματα που καταλήγει η έρευνα, όπως αυτή απεικονίζεται στο διάγραμμα 4, διαγράφονται τα προβλήματα στο επίπεδο του δανεισμού που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Συγκεκριμένα, γίνεται εμφανής η χαμηλή προσαρμοστικότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να συναντήσουν τις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και να της τροφοδοτήσουν με κεφάλαια. Ταυτόχρονα όπως φαίνεται και στην έρευνα, η χρήση των επιδοτούμενων εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων είναι αρκετά χαμηλή, της τάξης του 2%, τη στιγμή που στις αντίστοιχες επιχειρήσεις στην Ευρώπη το ποσοστό φτάνει το 20% περίπου. Σε παρόμοια αποτελέσματα κατέληξε η έρευνα και όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης που χρησιμοποιούν οι Ελληνικές ΜΜΕ κατά τη διάρκεια της ζωής της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, όπως και στην ίδρυσή τους οι Ελληνικές ΜΜΕ επιλέγουν ανεξαρτήτως μεγέθους, τη χρηματοδότηση η

οποία προέρχεται από προσωπικούς πόρους ή της ευρύτερης οικογένειάς του επιχειρηματία. Μικρή διαφοροποίηση παρουσιάζεται στις μεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες επιλέγουν και τον εξωτερικό δανεισμό ως πηγή χρηματοδότησης σε σύγκριση με τις άλλες κατηγορίες των ΜΜΕ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Πηγή: Έρευνα Προσδιορισμού της Επιχειρηματικής Φυσιογνωμίας των ΜΜΕ (Milea et.al, 2014)

Παρόλαυτά οι επιχειρηματίες παρουσιάζουν έντονη τη δυσκολία τους να λάβουν κάποιο δάνειο είτε αυτό γίνει στη φάση της γέννησης είτε στη φάση της ανάπτυξης της επιχείρησης, γεγονός που όπως αποδεικνύεται και στην έρευνα αυτή, οδηγεί τους επιχειρηματίες στη μόνιμη και συνεχή άντληση κεφαλαίων αποκλειστικά από τους προσωπικούς λογαριασμούς²⁵.

²⁵Ινστιτούτο Εργασίας, (2006). «Ανταγωνιστικότητα και απασχόληση. Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος». Τριμηνιαίο περιοδικό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Κατά καιρούς και στηριζόμενοι σε ποικίλες βιβλιογραφίες έχουν γραφτεί διάφοροι ορισμοί, οι οποίοι προσπαθούν να ορίσουν τι είναι καινοτομία.

Μερικοί από αυτούς είναι οι εξής:

- ü Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων ιδεών από τους ανθρώπους, οι οποίοι εμπλέκονται κατά τη διάρκεια του χρόνου σε συναλλαγές με άλλους στο πλαίσιο της θεσμικής λειτουργίας, VandeVen 1986
- ü Μια διαδικασία που ξεκινάει με μια εφεύρεση και ύστερα από την ανάπτυξή της, καταλήγει στην εισαγωγή ενός νέου προϊόντος, υπηρεσίας ή διαδικασίας στην αγορά, Acs&Audretsch 1986
- ü Οι επιχειρήσεις αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όταν καινοτομούν. Προσεγγίζουν την καινοτομία, με την ευρύτερη έννοια, υιοθετώντας, τόσο καινούργιες τεχνολογίες όσο και καινούργιους τρόπους παραγωγής προϊόντων, MichaelPorter 1990
- ü Καινοτομία είναι το ειδικό εργαλείο των επιχειρηματιών, μέσω του οποίου εκμεταλλεύονται την αλλαγή σαν μια ευκαιρία για μια διαφορετική δραστηριότητα ή υπηρεσία. Είναι δυνατόν να παρουσιαστεί σαν μια πειθαρχία, είναι δυνατόν να μαθευτεί και να εξασκηθεί, PeterDrucker
- ü Καινοτομία δεν είναι μόνο η εμπορευματοποίηση ενός σημαντικού πλεονεκτήματος στο ανώτατο επίπεδο τεχνικής (ριζική καινοτομία), αλλά συμπεριλαμβάνει επίσης και την εκμετάλλευση ακόμη και μικρής-κλίμακας αλλαγών στο τεχνολογικό know-how, PaulGardiner
- ü Η δράση για εισαγωγή νεωτερισμού ή ένα πράγμα που εισάγεται ως νεωτερισμός, Λεξικό
- ü Η βιομηχανική καινοτομία περιλαμβάνει τις δραστηριότητες περιλαμβάνει τις δραστηριότητες τεχνικού σχεδιασμού, παραγωγής, διοίκησης και εμπορίας που σχετίζονται με την εισαγωγή ενός νέου ή βελτιωμένου προϊόντος ή με την πρώτη εμπορική εφαρμογή μιας

νέα ή βελτιωμένης διαδικασία ή εξοπλισμού, ChristopherFreeman
1982

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρουσιάσει μεγάλο ενδιαφέρον οι διάφορες εκθέσεις που δίνονται με αναφορά στην οικονομία και την πολιτική από τους διάφορους οργανισμούς. Η βάση αυτών των εκθέσεων είναι η ποσοτικοποίηση μεγεθών όπως η ανταγωνιστικότητα της εκάστοτε χώρας. Τα αποτελέσματα αυτών των μελετών θεωρούνται κυρίαρχα στην χάραξη στρατηγικών πολιτικού και κυρίως οικονομικού ενδιαφέροντος.

Η μέτρηση της ανταγωνιστικότητας έρχεται σε ευθεία συνάρτηση με την εφαρμογή από τις επιχειρήσεις των νέων τεχνολογιών που εμφανίζονται σε μια χώρα. Αυτό όμως που προσδιορίζει τις τεχνολογικές αλλαγές είναι η καινοτομία, η οποία στηρίζεται στην βαθειά γνώση μέσα από τη συνεχή εκμάθηση και εμπειρία και την πληροφόρηση.

Στη βιβλιογραφία η έννοια της καινοτομίας αντιπροσωπεύει την εκμετάλλευση μια νέας εφεύρεσης αλλά και την εκμετάλλευση μιας ήδη υπάρχουσας που δημιουργεί νέες εφαρμογές ή γνώση. Η επίδραση της καινοτομίας στον οικονομικό τομέα της επιχείρησης έγκειται στην δημιουργία του πολυπόθητου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που θα προσφέρει η μικρομεσαία επιχείρηση έναντι των άλλων. Η καινοτομία στηρίζεται είτε πάνω στην ανάπτυξη ενός νέου προϊόντος είτε στην εξέλιξη και υλοποίηση μιας ιδέας, οι οποίες θα αποφέρουν νέες εισροές στην ίδια την επιχείρηση. Η διάκριση των καινοτομιών μπορεί να γίνει σε αυτές που έχουν κάποιο νέο τεχνολογικό επίτευγμα και σε αυτές που δεν έχουν. Αξιόλογο παράδειγμα για τη διάκριση αυτή είναι τα συστήματα ελέγχου που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις ενώ η απλή ανανέωση μια ιστοσελίδας δεν θα μπορούσε να καταλάβει θέση τεχνολογικού επιτεύγματος.

4.2 ΕΙΔΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Η έννοια της καινοτομίας όπως παρουσιάστηκε παρουσιάζει μια σχετική ανάλυση των ειδών της καινοτομίας. Για να μπορέσει να διακριθεί θα πρέπει να υφίσταται καινοτομία με τον ευρύτερο όρο αυτής, δηλαδή η νέα εφαρμογή-τεχνολογία να προσφέρει στην επιχείρηση και η προσφορά αυτή να μπορεί να μετρηθεί. Η διατύπωση αυτή είναι αναγκαία για τη συνέχιση της παρουσίασης, μιας και οι απλές αλλαγές στα ήδη υπάρχοντα προϊόντα και εφαρμογές δεν μπορούν να συγκαταλεχτούν στην ύπαρξη καινοτομίας.

- **Τεχνολογική καινοτομία προϊόντων**

Σε αυτή την κατηγορία η καινοτομία αφορά τον νέο αυτόν τρόπο με τον οποίο θα παραχθεί και θα εμπορευματοποιηθεί ένα νέο προϊόν. Η διαδικασία προσδιορισμού της καινοτομίας ακόμα και σε αυτή την περίπτωση δεν είναι εύκολο αφού το προϊόν συνδυάσει πολύπλοκα χαρακτηριστικά και διαδικασίες για να φτάσει στην μορφή με την οποία θα εμπορευματοποιηθεί, γεγονός που καθιστά δύσκολο να προσδιοριστεί το ακριβές καινοτόμο σημείο που μπορεί να είναι είτε στην διαδικασία με την οποία παράγεται το προϊόν ή και στα διάφορα συνδυαστικά χαρακτηριστικά του ίδιου του προϊόντος. Για να επιτευχθεί ο προσδιορισμός του σημείου της καινοτομίας, θα πρέπει να πραγματοποιείται μια λεπτομερής καταγραφή όλης της πορείας μέχρι την διάθεση του προϊόντος ή υπηρεσίας. Στην Ελλάδα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν ακολουθούν τέτοιου είδους πολιτικές πλήρους καταγραφής καθιστώντας το έργο του προσδιορισμού της καινοτομίας δυσχερέστερο. Στο σημείο αυτό καθοριστικό ρόλο παίζει ο παράγοντας γνώση και πως τη διαχειρίζεται, αποθηκεύει και ανακτά η επιχείρηση, παράγοντας που θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο εκτενέστερα.

- **Τεχνολογική καινοτομία διαδικασίας**

Σε αυτή τη κατηγορία περιλαμβάνονται οι καινοτόμες διαδικασίες που θα βοηθήσουν στο κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας ή διάθεσης προϊόντων ή υπηρεσιών και οι οποίες διαθέτουν κάποιες διαφοροποιήσεις είτε στον εξοπλισμό που θα χρησιμοποιηθεί είτε στους ανθρώπινους πόρους. Από την παρουσίαση των δυο εννοιών της τεχνολογικής καινοτομίας προϊόντος και τεχνολογικής καινοτομίας υπηρεσίες εύκολα μπορεί να αντιληφθεί κάποιος ότι οι δύο έννοιες είναι σχεδόν αλληλένδετες. Αυτό συμβαίνει και όχι αδικώς, γιατί δεν γίνεται να επιτευχθεί η δημιουργία ενός καινοτόμου προϊόντος χωρίς πρώτα να μην έχει γίνει κάποια καινοτομία στη διαδικασία παραγωγής του ή διάθεσης, όπως επίσης δεν γίνεται να μιλάμε για καινοτόμες διαδικασίες χωρίς να μιλάμε για ένα καινοτόμο προϊόν, μιας και το νέο προϊόν θα παραχθεί με την νέα καινοτόμα διαδικασία.

- **Μη τεχνολογική καινοτομία**

Στην κατηγορία αυτή είναι εύκολο να πούμε ότι εντάσσονται όλες οι άλλες καινοτομίες πλην των τεχνολογικών. Κάτι τέτοιο θα ήταν συνετό στην περίπτωση που διευκρινιζόταν πως η καινοτομία αυτή δεν επιφέρει κάποιο επιπλέον οικονομικό όφελος στον εμπνευστή της. Στην κατηγορία αυτή μπορούν να ενταχθούν οι καινοτομίες σε τομείς Οργάνωσης και Διοίκησης μέσα στην επιχείρηση.

Οι καταναλωτές είναι αυτοί που θα αξιολογήσουν τελικά αν το καινοτόμο προϊόν θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα με την εισαγωγή του προϊόντος στην αγορά και την μακροχρόνια εδραίωσή του.

4.3 ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταστήσει σαφές σε όλες τις χώρες κράτη – μέλη της την αναγκαιότητα χάραξης πολιτικής κατεύθυνσης προς τη ανάπτυξη και εξέλιξη της καινοτομίας στις επιχειρήσεις μέσω παροχής προς τις επιχειρήσεις τεχνολογικών και οικονομικών υπηρεσιών, δηλαδή την εκμετάλλευση από τις επιχειρήσεις διαφόρων κατηγοριών

επιδοτήσεων που θα ενισχύσουν την έρευνα και ανάπτυξη και κατ' επέκταση θα οδηγήσουν σε μείωση του παραγωγικού τους κόστους.

Οι στρατηγικές που θα πρέπει να ληφθούν σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο θα πρέπει να στοχεύουν στην ανάπτυξη των επενδύσεων σε τομείς που θα ικανοποιούν τις ανάγκες των ίδιων των επιχειρήσεων σε εξέλιξη αλλά και της χώρας μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται.

Για να πραγματοποιηθεί αυτή η στρατηγική που έχει τεθεί, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα πρέπει να λάβουν γραμμές προς την κατεύθυνση αυτή και να προσαρμοστούν στις ανάγκες που επιτάσσει η εποχή και η αγορά.

Τέτοιες γραμμές αποτελούν οι εξής:

- ü Ευκολία προσβασιμότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς έρευνας και ανάπτυξης
- ü Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων οι οποίες λειτουργούν με συμπράξεις και συνεργίες
- ü Εκμετάλλευση των περιβαλλοντικών καινοτομιών που είναι ευρέως διαδεδομένες και προσβάσιμες
- ü Ευκολία στην λήψη από τις επιχειρήσεις κονδυλίων για την διάχυση της γνώσης και της καινοτομίας
- ü Δημιουργία κέντρου πληροφοριών με δυνατότητα πρόσβασης σε πηγές γνώσης
- ü Ενημέρωση του νομικού πλαισίου, ώστε να προαχθεί η επιχειρηματικότητα

Για την επίτευξη του στόχου ενθάρρυνσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένου της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Επιτροπή προέβησαν στην αποτύπωση του «Προγράμματος-Πλαισίου για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (CIP)».

Μέσα από το Πρόγραμμα-Πλαίσιο αυτό παρουσιάζονται στρατηγικές ενέργειες οι οποίες θα βοηθήσουν και θα εξελίξουν τη δράση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε:

- Ευκολότερη εισαγωγή σε πηγές χρηματοδότησης για την έναρξη μιας μικρομεσαίας επιχείρησης
- Δημιουργία περιβάλλοντος για την ενίσχυση της επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο
- Ενίσχυση δράσεων με κατεύθυνση την έρευνα και ανάπτυξη και καινοτομία
- Ενίσχυση δράσεων περιβαλλοντικής καινοτομίας
- Ενίσχυση των αναγκών για την ανάπτυξη και εξέλιξη της επιχειρηματικότητας μεταρρυθμίσεων

Πέρα του Προγράμματος –Πλαισίου οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν με γνώμονα την ανάπτυξή τους και διάφορα άλλα κοινοτικά προγράμματα, τα οποία θα ενισχύσουν στα πρώτα στάδια ζωής την μικρομεσαίες επιχείρησης, με χρηματοδοτικούς πόρους που θα είναι αναγκαίοι για την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την έρευνα, την καινοτομία και την διακρατική συνεργασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τέτοιου είδους χρηματοδοτικά μέσα είναι τα εξής:

- Μέσο χρηματοδότησης για υψηλή ανάπτυξη και καινοτομία προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (GIF)

Η διαχείριση των κονδυλίων του προγράμματος αυτού γίνεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και στόχο έχει:

- Χρηματοδοτική ενίσχυση για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των περιορισμό της εξάρτησης αυτών από κεφάλαια υψηλού κινδύνου
- Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που προσανατολίζονται στην έρευνα και ανάπτυξη καινοτομιών

Ο GIF δραστηριοποιείται σε δυο πυλώνες ενίσχυσης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα:

1. Ο πρώτος πυλώνας GIF 1, χρηματοδοτεί επενδυτικές δράσεις υψηλού κινδύνου όπως το αρχικό κεφάλαιο στα πρώιμα στάδια της ζωής της μικρομεσαίας επιχείρησης, στα επενδυτικά κεφάλαια για την έρευνα και ανάπτυξη.
 2. Ο δεύτερος πυλώνας GIF 2 παρέχει χρηματοδότηση στα στάδια της επέκτασης και ανάπτυξης της μικρομεσαίας επιχείρησης που αφορούν επενδύσεις.
- Μηχανισμός εγγυήσεων υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (SMEG)

Η διαχείριση των κονδυλίων του προγράμματος αυτού γίνεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και στόχο έχει:

ü Την παροχή εγγυήσεων προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

ü Κατά περίπτωση και χώρα αντεγγυήσεις ή συνεγγυήσεις

Ο SMEG δραστηριοποιείται σε τέσσερις πυλώνες. Συγκεκριμένα:

1. Ο πρώτος αφορά την άμεση χρηματοδότηση της μικρομεσαίας επιχείρησης μέσα από δανειακά κεφάλαια είτε έμμεσα μέσω της χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), ώστε να διευκολύνει την πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων προς τις πηγές χρηματοδότησης.
2. Ο δεύτερος πυλώνας αφορά την παροχή μικροπιστώσεων ώστε να μπορέσουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να λάβουν μικρά δανειακά κεφάλαια από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, που υπό συνθήκες μη χρήσης εγγυήσεων το κόστος τους θα αυξάνονταν σημαντικά κάνοντας τα μη ελκυστικά και ταυτόχρονα μη προσβάσιμα για τις ΜΜΕ.
3. Ο τρίτος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως εγγυήσεις προς επενδύσεις με τη χρησιμοποίηση από τη μικρομεσαία επιχείρηση ιδίων πόρων.

4. Ο τέταρτος και τελευταίος πυλώνας αναφέρεται σε τιτλοποίηση του χαρτοφυλακίου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων πιστώσεων που έχουν δοθεί στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ταυτοχρόνως δανειακή χρηματοδότηση αυτών για την ισορροπία του κινδύνου που προκύπτει από την τιτλοποίηση.

- Μηχανισμός ενίσχυσης ικανοτήτων (CBS)

Τα κονδύλια στο συγκεκριμένο μηχανισμό διαχειρίζονται η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και η Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στόχος του μηχανισμού είναι ενίσχυση των ικανοτήτων των Ιδρυμάτων που ενισχύουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσω πιστώσεων σε δανειακά κεφάλαια ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή κατά περίπτωση αξιολόγηση.

Στη χώρα μας η πραγματικότητα είναι τελείως διαφορετική. Συγκεκριμένα όταν μια νέα μικρομεσαία επιχείρηση αποφασίσει να αναλάβει μια επένδυση, το σύνηθες είναι να ανατρέξει σε κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και συγκεκριμένα τράπεζα για την χορήγηση σε αυτήν κάποιας μορφής πίστωσης συνήθως δανείου με ταυτόχρονη υποχρέωση της επιχείρησης εμπράγματων εξασφαλίσεων. Ταυτόχρονα η επιχείρηση θα ανατρέξει στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα και στην περίπτωση που υπάρχει κάποιο που την αφορά θα πρέπει να ανατρέξει στο κατά πόσο ικανοποιεί τις απαιτήσεις για την χορήγηση σε αυτή κάποιου μέρους από το κεφάλαιο που χρειάζεται για την επένδυση.

Με την μέχρι στιγμή παρουσίαση, αντιλαμβανόμαστε την έντονη σχέση μεταξύ της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της ενίσχυσης του βιοτικού επιπέδου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και κατ' επέκταση των περιοχών στις οποίες δραστηριοποιούνται και των ανθρώπων με τους οποίους συνεργάζονται. Ένα από τα βασικότερα ερωτηματικά που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια την εργασίας είναι τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται η επένδυση σε συγκεκριμένα επενδυτικά προγράμματα. Στην προσπάθεια να εξηγήσουμε τον συγκεκριμένο προβληματισμό θα παρουσιάσουμε κάποια επιπλέον εργαλεία, τα οποία αν και δεν έχουν

μεγάλη ανταπόκριση στην Ελληνική επιχειρηματική αγορά παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ανταπόκριση στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Συγκεκριμένα οι μηχανισμοί αυτοί είναι:

- Venture Capitals (Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών) και Business Angels

Η παροχή κεφαλαίων γίνεται έναντι ανταλλαγής εταιρικών μεριδίων από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Δεν αποτελούν επ' αόριστο εταίρους για την επιχείρηση μιας και η παραμονή τους σε αυτή κυμαίνεται στα έξι με οκτώ χρόνια. Στο διάστημα αυτό προσδίνουν υπεραξία στην επιχείρηση και στο τέλος πωλούν στους εταίρους τα μερίδια που έλαβαν.

- Μικροπιστώσεις

Αφορά δανεισμό μικρού ποσού της τάξεως των 10 με 15 χιλιάδων ευρώ, που παρέχεται χωρίς την ανάγκη από την μικρομεσαία επιχείρηση σε εμπράγματα εξασφαλίσεις, αφού το μοναδικό κριτήριο είναι η αξιολόγηση της επιχειρηματικής ιδέας και επένδυσης. Τις περισσότερες φορές απευθύνεται στην ενίσχυση συγκεκριμένων ομάδων όπως άνεργοι, νέοι επιχειρηματίες, γυναικεία επιχειρηματικότητα και λοιπά. Ένα χαρακτηριστικό κομμάτι της ιστορίας που αφορά τις μικροπιστώσεις είναι το νόμπελ ειρήνης που έλαβε ο Muhammad Yunus για την «τράπεζα των φτωχών», όπως είθισται να τη θυμόμαστε που διοχέτευσε μικροπιστώσεις στο Μπαγκλαντές.

- Εγγυήσεις

Αφορά μικρές εγγυήσεις που παρέχονται σε επενδυτές με σκοπό να περιοριστεί το επιχειρηματικό κόστος, έναντι κάποιου μικρού τιμήματος. Η χρήση αυτού του εργαλείου άρχισε το 2004 στην Ελλάδα μέσα από το ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων.

- Τιτλοποίηση Δανείων

Όπως έχει αναπτυχθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο η τιτλοποίηση των δανείων επηρεάζεται από τις οικονομικές πολιτικές και συγκυρίες τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Βάσει μελέτης του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, στην Ελλάδα δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις παρόλ'αυτά η γραφειοκρατία εμποδίζει την εξέλιξη και ανάπτυξή τους.

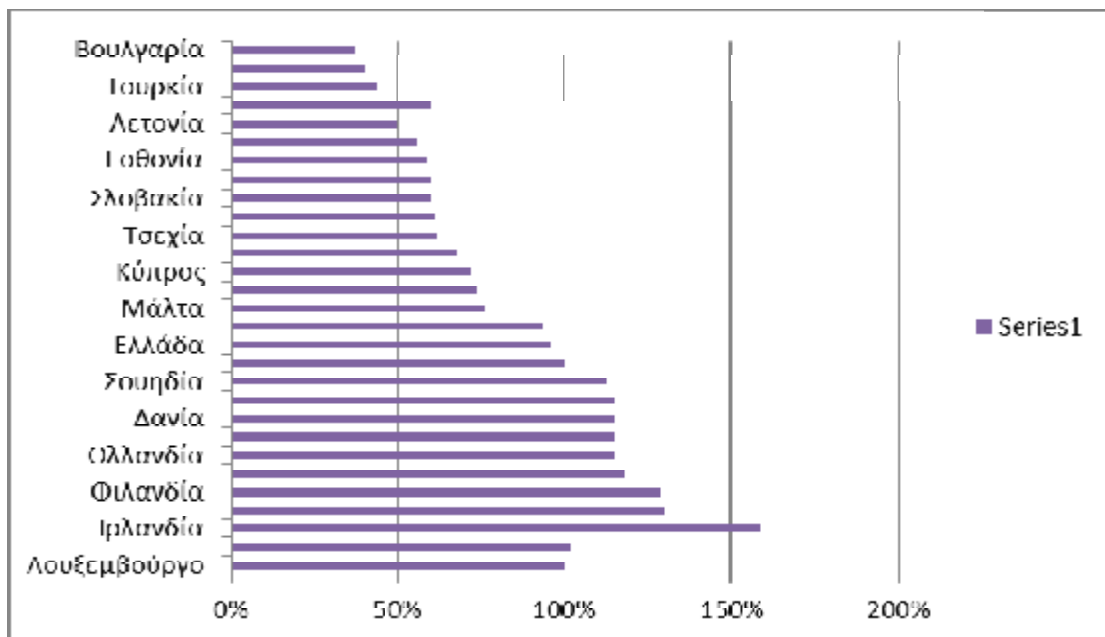
Στο Διάγραμμα που ακολουθεί «ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1» η Ελλάδα παρουσιάζει μια καλή πορεία στην ανάπτυξη νέων μικρομεσαίων επιχειρήσεων ενώ μειονεκτεί σε σημεία όπως είναι η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα.

Η παραγωγικότητα της εργασίας όπως αναφέρθηκε επηρεάζεται από την πορεία της επιχείρησης αλλά και την ίδια της πορείας της χώρας. Η Ελλάδα βρίσκεται στη 13^η θέση της κατάταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο «ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6» παρουσιάζεται η Ευρωπαϊκή κατάταξη το έτος 2006.

Διάγραμμα 6

Παραγωγικότητα εργασίας 2006

Πηγή: ΕΣΑ, 2008

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφερθήκαμε και αναπτύξαμε στο κεφάλαιο 2, η παγκόσμια οικονομία για το διάστημα 2008-2010 βρίσκεται σε δυσμενή θέση και σε ακόμα μεγαλύτερη η Ελλάδα. Η κατάσταση αυτή επιβάλλει όσο ποτέ άλλοτε την δραστική αντιμετώπιση των κυρίαρχων προβλημάτων που εμποδίζουν την ουσιαστική αλλαγή και ανάκαμψη της Ελληνικής Οικονομίας.

Βάσει των αποτελεσμάτων από έρευνα που διεξήχθη από τη «Στέγη της Ελληνικής Βιομηχανίας» στα πλαίσια της δράση «Δίκτυο Παρέμβασης για τη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις» η ελληνική επιχειρηματικότητα επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την έντονη φορολογία και τη γραφειοκρατία, στοιχεία που όπως είναι φυσικό λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στην εξέλιξή τους στην Ελληνική αλλά και παγκόσμια αγορά. Η λύση των προβλημάτων αυτών σε μακροχρόνια βάση βρίσκεται στην δημιουργία ενός αναπτυξιακού σχεδίου δράσης με γνώμονα την επιχειρηματικότητα. Το σχέδιο αυτό θα βοηθήσει πρωτίστως τις ίδιες τις επιχειρήσεις να ξεπεράσουν τα εμπόδια που υπάρχουν και σε δεύτερο άξονα την ίδια την Ελληνική οικονομία μέσα από την ενίσχυση του πλούτου της. Η ιδέα αυτή στηρίζεται στην εξωστρέφεια των επιχειρήσεων, την καινοτομία και τις επενδύσεις που θα διαμορφώσουν ένα πιο ευνοϊκό και συνάμα υγιή επιχειρηματικό περιβάλλον. Την ιδέα αυτή έρχονται να υλοποιήσουν οι επιχειρήσεις μέσα από τη σωστή διοίκηση της γνώσης.

Τι είναι όμως η γνώση. Πολλοί συγγραφείς αναφέρουν τη γνώση ως έναν ακόμα παραγωγικό συντελεστή, ο οποίος συγκριτικά με τους άλλους παραγωγικούς συντελεστές που έχει στη διάθεσή της η επιχείρηση όπως το κεφάλαιο, είναι απεριόριστος. «Εάν, η προσοχή των οργανισμών είχε εστιάσει περισσότερο στη δημιουργία, διάχυση, ανταλλαγή, εφαρμογή και προστασία της γνώσης, τότε η βελτίωση της αποδοτικότητάς τους θα ήταν αδιαμφισβήτητη» (Earl, 2001).

Με τη προσέλευση και σωστή προς το όφελος της επιχείρησης διαχείριση της γνώσης ασχολείται ένας νέος κλάδος του μάνατζμεντ η Διοίκηση Γνώσης. «Η διοίκηση γνώσης είναι ένας νέος κλάδος της διοικητικής

επιστήμης που αφορά στη συστηματική και συλλογική δημιουργία, διάχυση και χρήση της οργανωσιακής γνώσης με σκοπό τη ριζική βελτίωση της οργανωσιακής αποδοτικότητας, τη βελτίωση της επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη καινοτομίας» (ΔΙ.ΟΡΓΑΝΩ.ΣΗ, 2006)

Η διοίκηση της γνώσης έχει δυο παραμέτρους. Η πρώτη αφορά την τυπική διοίκηση της γνώσης και συγκεκριμένα τις διαδικασίες, πολιτικές και τις γενικότερες πρακτικές που χρησιμοποιούνται από όλες τις επιχειρήσεις, ενώ η δεύτερη αφορά την άτυπη διοίκηση της γνώσης, η οποία δεν σχετίζεται με την έννοια της διοίκησης της γνώσης.

Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να αναφέρουμε τα βασικότερα στάδια που ακολουθεί η γνώση όπως αυτά εκτιμήθηκαν κατά καιρούς από τους διάφορους συγγραφείς και συγκεντρώνονται σε τέσσερα κυριότερα σημεία:

- Δημιουργία της γνώσης. Στο στάδιο αυτό η γνώση γεννιέται μέσα από τις προσωπικές απόψεις και εμπειρίες των εργαζομένων και αναπαραγωγή αυτών σε συζητήσεις.
- Συλλογή και αποτύπωση. Στο σημείο αυτό η γνώση παίρνει μορφή και δύναται να συλλεχθεί και να αποθηκευτεί. Με την αποθήκευση αυτής εξασφαλίζεται η χρησιμοποίησή της στην παραγωγή νέας γνώσης.
- Μετασχηματισμός και μεταφορά. Το στάδιο αυτό αφορά την μετά συλλογή της γνώσης διαδικασία που δεν είναι άλλη από την επικοινωνία της γνώσης στους εργαζομένους. Αυτή μπορεί να αφορά από την απλή γραπτή δήλωση των αρμοδιοτήτων του εργαζόμενου μέχρι και την συζήτηση θεμάτων που απασχόλησαν την επιχείρηση στο παρελθόν.
- Εφαρμογή της γνώσης. Στο τελευταίο αυτό στάδιο η γνώση έχει αποθηκευτεί σε βάσεις δεδομένων με σκοπό την ανά πάση στιγμή και ανάγκη άντλησή της. Ταυτόχρονα υπάρχουν οι «χάρτες

γνώσης» που παρουσιάζουν τις γνώσεις, ικανότητες και ειδικευμένη γνώση του εργατικού δυναμικού της επιχείρησης²⁶.

5.2 Η ΓΝΩΣΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Η σχέση μεταξύ καινοτομίας και γνώσης είναι ιδιαίτερα στενή ειδικότερα την εποχή αυτή όπου η καινοτομία κατέχει πρωτεύοντα ρόλο στην ανάπτυξη της επιχείρησης. Η καινοτομία είναι το σημείο εκείνο που θα κάνει την επιχείρηση να ξεχωρίσει χρησιμοποιώντας τα νέα στοιχεία που της δίνει η αγορά. Η νέα εποχή της διοίκησης αντιλαμβάνεται τη σημασία του knowhow ως ένα πολύτιμο περιουσιακό στοιχείο για την επιχείρηση το οποίο με την κατάλληλη αξιοποίηση θα καταφέρει να φέρει αυξημένα αποτελέσματα στην επιχείρηση.

Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα κλάδων όπως ο τραπεζικός και ο ασφαλιστικός, οι οποίοι κατάφεραν να δημιουργήσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μόνο μέσα από τη σωστή συγκέντρωση και διαχείριση της γνώσης. Αξιοσημείωτο είναι το παράδειγμα της σουηδικής Skandia η οποία αποτέλεσε την πρώτη επιχείρηση στον χρηματοπιστωτικό τομέα,

²⁶Τριμηνιαίο περιοδικό VienneyClaude, (2008) Η κοινωνική οικονομία, Αθήνα: Πολύτροπον

όπου όχι μόνο κατάφερε να «μετρήσει» την αξία της γνώσης αλλά και να την συμπεριλάβει στις ετήσιες οικονομικές τις καταστάσεις αποτελώντας άυλο στοιχείο του πάγιου ενεργητικού της²⁷.

5.3 ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις κατέχουν ένα σημαντικό ρόλο στον παγκόσμιο επιχειρείν. Το 2004 οι Wong & Aspinwall παρουσίασαν δυο βασικούς πυλώνες που ωθούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην διοίκηση της γνώσης.

∅ Pullperspective, συνιστά την προοπτική που έλκει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην διοίκηση της γνώσης για την εξέλιξη της επιχείρησης και στην απόκτηση πλεονεκτήματος, στοιχείων δηλαδή που αποτελούν κύριους παράγοντες για την ίδια την επιβίωση της επιχείρησης. Η γνώση στην περίπτωση αυτή και η σωστή διαχείριση αυτής θα βοηθήσει σημαντικά στην αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα της ίδιας της επιχείρησης, ενώ παράλληλα θα αποτελέσει τη βάση που χρειάζονται οι επιχειρήσεις για την σωστή αντιμετώπιση των κινδύνων και την λήψη των καταλληλότερων κατά περίπτωση αποφάσεων.

∅ Pushperspective, συνιστά τους εξωτερικούς εκείνους παράγοντες που θα ωθήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην εκμετάλλευση της γνώσης. Τέτοιου είδους παράγοντες αποτελεί ο ολοένα και αυξανόμενος αριθμός μικρομεσαίων επιχειρήσεων ακόμα και η ύπαρξη την ενιαίας αγοράς, αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης.

Μέσα στην επιχείρηση οι δράσεις που αφορούν τη διαχείριση της γνώση μπορούν να μαζευτούν σε ένα τμήμα της επιχείρησης ενώ παράλληλα η διαχείριση μπορεί να κατανεμηθεί στα διάφορα τμήματα της επιχείρησης. Μια τέτοια προσέγγιση βέβαια δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα

²⁷Ευσταθόπουλος Γιάννης, (2007)Ανταγωνιστικότητα, καινοτομία και απασχόληση, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Αθήνα: Πολύτροπον

των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες λόγω μεγέθους δεν μπορούν να έχουν την πολυτέλεια της μεγάλης κατανομής σε τμήματα των εργασιών. Παρόλαυτα η διαχείριση και διοίκηση της γνώσης δεν χαρακτηρίζει μόνο τις μεγάλες επιχειρήσεις αλλά κατά κανόνα όλες, δηλαδή το μέγεθος της επιχείρησης αλλά της δραστηριότητάς της δεν αποτελεί προϋπόθεση ύπαρξης αλλά προϋπόθεση για την εφαρμογή της στην επιχείρηση.

Ποια είναι όμως εκείνα τα στοιχεία που ωθούν μια μικρομεσαία επιχείρηση στην ανάληψη προγραμμάτων που βοηθούν στην διαχείριση της γνώσης. Όπως έχει αναφερθεί ο στίβος της ανταγωνιστικότητας είναι αυτός στον οποίο τρέχουν όλες οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να διαφοροποιηθούν. Αυτό αποτελεί τον κυρίαρχο λόγο αν και δεν αποτελεί το μόνο. Ένας άλλος βασικός λόγος είναι η επίτευξη καλύτερης αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των εργασιών μέσα στην επιχείρηση μέσα από τη χρησιμοποίηση κατάλληλων συστημάτων μάθησης και δημιουργίας νέας γνώσης. Η χρήση των κατάλληλων κατά περίπτωση συστημάτων θα οδηγήσει σε αρκετά βελτιωμένες διαδικασίες εσωτερικής κυκλοφορίας της γνώσης και κατ' επέκταση δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων με καινοτόμες λύσεις. Ο σχεδιασμός πολλών από τα συστήματα διαχείρισης της γνώσης στηρίχθηκε σε αυτή την κουλτούρα επίτευξης καινοτομίας από την επιχείρηση που τα χρησιμοποιεί.

Το καταλληλότερο για την κάθε μικρομεσαία επιχείρηση σύστημα διαχείρισης της γνώσης πρέπει να στηρίζεται σε κάποιες υποθέσεις, οι οποίες τίθενται από την ίδια την επιχείρηση. Τέτοιες κατευθυντήριες γραμμές μπορεί να είναι:

- ü Ενίσχυση της γνώσης με στόχο την δημιουργία νέων προϊόντων
- ü Αύξηση της εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού της επιχείρησης
- ü Επίτευξη καλύτερης ενδοεταιρικής κυκλοφορίας της πληροφόρησης και γνώσης
- ü Διαχείριση των γνώσεων που προσφέρουν οι εργαζόμενοι στην ίδια την επιχείρηση, ώστε να αποθηκεύεται και να αναπαράγεται ακόμα

και όταν οι ίδιοι έχουν αποχωρήσει από την επιχείρηση (συνταξιοδότηση).

• Επίτευξη καινοτομιών μέσα από την καλύτερη χρήση των πληροφοριών του περιβάλλοντος της επιχείρησης.

• Δημιουργία κινήτρων προς τους εργαζομένους με την αύξηση της πληροφόρησης και εκμάθησής τους στο εσωτερικό της επιχείρησης.

Οι τεχνολογίες που δημιουργήθηκαν για να ενισχύσουν τη διαχείριση της γνώσης εμφανίστηκαν στη δεκαετία των 90ς και στηρίχθηκαν στην Διοίκηση των Πληροφοριών. Τα πιο διαδεδομένα ίσως μέσα είναι:

- Οι ιστοσελίδες wiki, όπου γίνεται μια συνεχόμενη ροή πληροφοριών από όλο τον πλανήτη
- Σελίδες τύπου blog, οι οποίες και παρουσιάζουν προσωπικές εμπειρίες

Τα μέσα αυτά παρέχουν σε μια δομημένη μορφή κειμένου πληροφόρηση η οποία μπορεί να ανακτηθεί ανά πάσα στιγμή. Κατά το παρελθόν όμως είχαν αναπτυχθεί αρκετές τεχνολογίες για την καλύτερη διαχείριση της γνώσης μέσα από μια οργανωμένη επιχείρηση. Τέτοιου είδους είναι οι εξής:

- Συστήματα Λογισμικού
- Συστήματα πληροφοριακής Τεχνολογίας ή αλλιώς IT Systems
- Help desks

Τα συστήματα αυτά παρέχουν τη δυνατότητα ευκολότερης εσωτερικής ροής της πληροφόρησης, από την δημιουργία της. Η μεγάλη όμως σύνδεση των επιχειρήσεων με το διαδικτυακό κόσμο έφερε στο προσκήνιο νέες τεχνολογίες που εξυπηρετούν τους σκοπούς της επιχείρησης για ανάπτυξη και εξέλιξη και τελικά για επίτευξη των στόχων της. Μερικές από αυτές είναι οι κάτωθι:

- Δυνατότητα εκπαίδευσης/εκμάθησης με τη χρήση e-learning εφαρμογών, δίνοντας την ευκαιρία ακόμα και σε πολύ μικρές επιχειρήσεις να λαμβάνουν μέρος σε μια παγκοσμίου κλίμακας εκμάθηση
- Συστήματα συνδιάσκεψης με τη χρήση web conferencing,
- Λογισμικά συστήματα για την καλύτερη και πιο δομημένη δημιουργία και παρουσίασης της γνώσης και της πληροφορίας
- Ηλεκτρονική ταχυδρόμηση (email), βοηθώντας την άμεση διοχέτευση των πληροφοριών

Το σημαντικότερο σημείο για τις επιχειρήσεις είναι η δυνατότητα που τους δίνεται μέσα από τα διάφορα συστήματα λήψης αλλά και επεξεργασίας της γνώσης στη διοχέτευση αυτής στους εργαζομένους και μέσα από αυτήν στην επίτευξη της αναγκαίας καινοτομίας. Στην πραγματικότητα ο ανθρώπινος παράγοντας είναι αυτός που στο τέλος της διαδικασίας και με τα κατάλληλα εργαλεία θα καταφέρει να κάνει τη διαφορά, αλλά για να γίνει αυτό θα πρέπει πέρα από την απαραίτητη πληροφόρηση να μπορεί μέσα από το εξωτερικό περιβάλλον να αντλεί και να προγραμματίσει τις αλλαγές που εμφανίζονται στο εξωτερικό του περιβάλλον.

Για την ολοκλήρωση της ενότητας αυτής θα ήταν αναγκαίο να αναφερθούμε και στα προβλήματα εκείνα που εμποδίζουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης της γνώσης. Τα προβλήματα μπορεί να είναι είτε λόγω εσωτερικού είτε λόγω εξωτερικού περιβάλλοντος.

Εσωτερικά:

- Έλλειψη πόρων διοχέτευσης
- Διαφορετική οπτική γωνία για την αναγκαιότητα αυτού
- Τεχνικά προβλήματα των διαφόρων συστημάτων

Εξωτερικά:

- Έλλειψη υποστήριξης
- Οικονομικές συγκυρίες

Η βαρύτητα των οικονομικών δυσκολιών των επιχειρήσεων για την άντληση και διοχέτευση αυτών σε ολοκληρωμένα συστήματα πληροφόρησης, έχει απασχολήσει αρκετούς ερευνητές κατά καιρούς όπως Miles 1999, Hilary 200, Winder 2000. Μερικοί από αυτούς εξέφρασαν την άποψη (Brio & Junquera) ότι λόγω του περιορισμένου budget που διαθέτουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν δύναται να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους τις νέες τεχνολογίες που θα συμβάλλουν στην καλύτερη διοίκηση και διαχείριση της γνώσης²⁸.

²⁸Ε.Ε. (2013). Κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα, Οδηγός για την Κοινωνική Επιτροπή, τ. 4, Λουξεμβούργο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΜΜΕ

Το μεγαλύτερο τμήμα των Ελληνικών επιχειρήσεων αποτελείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις και κατ' επέκταση είναι εκείνες που γίνονται οι κύριοι δέκτες των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης που πλήττει ολόκληρη την χώρα. Το κύριο εμπόδιο που αντιμετωπίζουν, κυρίως οι πολύ μικρές αλλά και οι μεσαίες επιχειρήσεις, είναι η αδυναμία εύρεσης αλλά και ικανοποίησης πιστώσεων προερχόμενες τόσο από τους προμηθευτές τους όσο και από τους πελάτες με τους οποίους συνεργάζονται, οι οποίοι και αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα στο πλαίσιο ικανοποίησης των οφειλών τους προς τις επιχειρήσεις αυτού του μεγέθους. Αποτέλεσμα αυτών των συνθηκών, είναι η ανάγκη για καταβολή επιπρόσθετης προσπάθειας από τους επιχειρηματίες για την ανεύρεση πολιτικών που θα τους βοηθήσουν να ξεπεράσουν αυτά τα εμπόδια και να οδηγήσουν τις επιχειρήσεις τους στην ανάπτυξη.

Βασισόμενη σε μια έρευνα προς όφελος της Εθνικής Τράπεζας, στα επιχειρηματικά πλαίσια της Ελλάδας υπάρχει ένα αρκετά ελπιδοφόρο τμήμα του συνόλου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, το οποίο διαχωρίζεται από το σύνολο λόγω της θετικής πορείας που παρουσιάζει ακόμα και αυτήν την περίοδο που διανύουμε της μεγάλης ύφεσης. Οι κύριοι λόγοι επιτυχίας αυτής της μερίδας μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι:

1. Χρηματοδότηση-ανεύρεση πόρων για την επιχείρηση μέσω Ιδίων Κεφαλαίων
2. Επενδύσεις σε εξαγωγές
3. Μέγεθος της επιχείρησης
4. Επένδυση στη διαφορετικότητα
5. Περιορισμένο επίπεδο μόχλευσης

Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας και αντίθετα με το γεγονός της υπάρχουσας οικονομικής ύφεσης που πλήττει τη χώρα, ποσοστό της τάξεως του 25% των συμμετεχόντων στην έρευνα μικρομεσαίων επιχειρήσεων δήλωσε ότι πιστεύει πως θα καταφέρει να αναπτυχθεί στα επόμενα χρόνια.

Στηριζόμενοι στην υπάρχουσα οικονομική κρίση και στο αδιέξοδο που οδηγούνται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, θα πρέπει να προσδιορίσουμε τους τρόπους με τους οποίους θα καταφέρουν να ορθοποδήσουν οι ΜΜΕ βασιζόμενοι σε δύο κατευθύνσεις.

Ø **Μείωση Λειτουργικού Κόστους**

Ø **Ενδυνάμωση της ρευστότητας**

6.1 ΜΕΙΩΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ.

Η μέθοδος αυτή μπορεί να επιφέρει αρκετά πλεονεκτήματα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσω της συμβολή της στην οργάνωση των επιχειρήσεων σε συμπράξεις, με άλλες επιχειρήσεις του ίδιου τομέα (clusters) ή σε κοινή εφοδιαστική αλυσίδα ενός προϊόντος. Μέσω της συγκεκριμένης στρατηγικής γίνεται καλύτερος επιμερισμός του κόστους στις διάφορες λειτουργίες ανάπτυξης αλλά και προώθησης των προϊόντων. Ταυτόχρονα προς την ίδια φορά συντάσσεται και η συγχώνευση μεταξύ των επιχειρήσεων που αποσκοπεί στον περιορισμό του λειτουργικού κόστους και της αποδοτικότερης χρήσης των παραγωγικών συντελεστών και πλεονεκτημάτων της κάθε μιας επιχείρησης, η οποία και συμμετέχει στην στρατηγική αυτή σύμπραξη.

6.1.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ (CLUSTERS).

Το βασικό χαρακτηριστικό των μικρότερων σε μέγεθος επιχειρήσεων είναι η προσαρμοστικότητα, αντίθετα η εξωστρέφεια δεν αποτελεί δυνατό τους σημείο. Το στοιχείο εκείνο που τους δίνει τη δυνατότητα της προσαρμοστικότητας είναι οι σταθεροποιημένες σχέσεις που έχουν αναπτύξει και τους βοηθάει στην δημιουργία συμπράξεων και συμμετοχή σε ένα κοινό δίκτυο ακόμα και με δυνητικούς ή μη ανταγωνιστές τους. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται όπως είναι η εμπιστοσύνη είναι το κύριο συστατικό στην δημιουργία αλλά και στην διατήρηση ενός δικτύου .

Ο κοινός στόχος για την επίτευξη καινοτομιών αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία της επιχειρηματικότητας. Απαραίτητο στοιχείο δεν αποτελεί μόνο η καλή συνεργασία αλλά η ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων, η οποία είναι εκείνη που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη καινοτομιών. Αποτέλεσμα αυτής της ουσιαστικής συνεργασίας είναι να μειωθούν τα εμπόδια τόσο σε ικανότητες όσο και σε πόρους.

Ως clusters ορίζονται «οι επιχειρήσεις που είναι γεωγραφικά κοντινές που σε συνεργασία με άλλους φορείς, όπως πανεπιστήμια, αλληλεπιδρούν με την βοήθεια της τεχνολογίας για την υλοποίηση ενεργειών σε συγκεκριμένους τομείς. Κατά κύριο λόγο αποτελούνται από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο δραστηριότητας (οριζόντια clusters) ή σε διαφορετικούς κλάδους της διαδικασίας παραγωγής που ανήκουν όμως στην ίδια εφοδιαστική αλυσίδα (κάθετα clusters). Οι επιχειρήσεις αυτές ονομάζονται είτε «επιχειρήσεις-εταίροι» είτε «επιχειρήσεις κορμού». Βασικό σημείο που εμφανίζονται οι «clusters» είναι σε γεωγραφικά κοντινές περιοχές. Το χαρακτηριστικό αυτό δίνει την δυνατότητα ευελιξίας στην μεταφορά πόρων, ικανοτήτων αλλά και καλύτερης επικοινωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο κοινό αυτό δίκτυο. Παρ'όλα αυτά είναι δυνατό και αναπτύσσονται τέτοιου είδους κοινά δίκτυα και μεταξύ επιχειρήσεων σε διαφορετικά γεωγραφικά πλάτη και μήκη και αυτό γιατί οι επιχειρηματικές σχέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών δεν είναι εξαρτώνται από την απόσταση. Έτσι παρατηρείται η δημιουργία κοινών δικτύων σε τοπικό, εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο.

Σκοπός των συμπράξεων αυτής της μορφής είναι:

- Η παρουσίαση και προώθηση προϊόντων μικρών επιχειρήσεων μιας συγκεκριμένης περιοχής
- Η διαχείριση του υψηλού ανταγωνισμού που προέρχεται από μεγάλες και πιο ισχυρές επιχειρήσεις.

Αυτής της μορφής συμπράξεις συναντώνται και σε κλάδους δημοσίου ενδιαφέροντος όπως είναι τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, κυβερνητικοί

οργανισμοί δίνοντάς τους τη δυναμική να ανταγωνιστούν σε διεθνές επίπεδο²⁹.

Τα οφέλη που αποκομίζουν οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε μια μορφή σύμπραξης όπως είναι οι Συστάσεις (clusters) έχουν αποτελέσει στοιχείο έρευνας από πολλούς ερευνητές και επιχειρηματίες. Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε τέτοιας μορφής σύμπραξης μπορούν να ωφεληθούν από την δημιουργία μιας καινοτόμου ιδέας, η οποία μπορεί να προέλθει μέσα από τον συνδυασμό των πόρων, ικανοτήτων και πηγών πληροφόρησης των επιχειρήσεων.

- Η ανάπτυξη των ικανοτήτων και των προϊόντων
- Η καλύτερη πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή venture capitals
- Η εσωτερική μεταφορά ειδικευμένης τεχνολογικής γνώσης
- Ενίσχυση της καινοτομίας
- Καλύτερη πληροφόρηση
- Ενίσχυση της προσβασιμότητας σε ερευνητικά κέντρα και οργανισμούς
- Ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης των συμπραττόμενων στα κανάλια διανομής

αποτελούν ορισμένα από τα οφέλη που μπορούν να προσκομίσουν οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν. Τα εφόδια αυτά θα αποτελέσουν το κλειδί για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των επιχειρήσεων που συμμετέχουν, στην εξέλιξη της προσαρμοστικότητας και ευελιξίας και σαν αποτέλεσμα στον περιορισμό του λειτουργικού τους κόστους.

²⁹Porter, Michael E.(1990), The Competitive Advantage of Nations, Free Press, New York.

Πίνακας: Οφέλη για τις επιχειρήσεις

ΠΗΓΗ: Reis et.al 2015

Οφέλη για τις επιχειρήσεις
Άμεση και έγκαιρη πληροφόρηση
Ευκολότερη πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και αγορές
Συσώρευση συμπληρωματικών δεξιοτήτων
Πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου
Ανάπτυξη καινοτομίας
Βελτίωση διαπραγματευτικής ικανότητας
Επίτευξη οργανωτικών βελτιώσεων (εισαγωγή νέων τεχνολογιών)

Όταν οι συμπράξεις αυτής της μορφής αναπτύσσονται σε περιφέρειες της χώρας τα οφέλη για την τοπική κοινωνία αυξάνονται, μέσα από την συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας.

Όλα μαζί τα στοιχεία αυτά που βοηθούν την δημιουργία συστάδων επιδρούν στην βελτίωση της λειτουργίας των επιχειρήσεων τόσο σε εσωτερικό επίπεδο όπως είναι η βελτίωση της παραγωγικότητας όσο και σε εξωτερικό επίπεδο όπως είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους.

6.1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Παρά το οφέλη που προσδίδονται στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε τέτοιας μορφής σύμπραξη όπως οι συστάδες, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις αδυνατούν να συμμετάσχουν κυρίως λόγω στοιχείων που οφείλονται στο πολύ μικρό τους μέγεθος.

Συγκεκριμένα:

- Πολύ μικρό μέγεθος

Οι επιχειρήσεις αυτού του μεγέθους είναι κατά βάση οικογενειακές, γεγονός που αποτρέπει από τη φύση την ευελιξία στον κίνδυνο που απορρέει μια νέα επιχειρηματική δραστηριότητα μέσα από την σύμπραξη με άλλες επιχειρήσεις.

- Έλλειψη στοιχείου εξωστρέφειας

Οι οικογενειακού τύπου επιχειρήσεις δημιουργούν κλειστού τύπου σχέσεις, στοιχείο που απομονώνει την επιχείρηση από το τις υπόλοιπες θεωρώντας την επιχείρηση «οικογενειακή υπόθεση»

- Μειωμένη πρόσβαση στην ενημέρωση

Οι μικρού μεγέθους επιχειρήσεις κυρίως λόγω περιορισμένου εξειδικευμένου προσωπικού δεν κατέχουν την απαραίτητη άμεση πληροφόρηση κυρίως των χρηματοδοτικών ευκαιριών που δίνεται σε ενέργειες όπως η συμμετοχή τους σε συμπράξεις.

Είναι κοινά αποδεκτό πως ένα από τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης είναι η διεθνοποίηση του ανταγωνισμού. Για την επιβίωση των επιχειρήσεων η δημιουργία συμμαχιών με ανταγωνιστές προσδίδει συγκριτικό πλεονέκτημα και ικανότητα στην επιχείρηση να ανταπεξέλθει στους ρυθμούς της εγχώριας και διεθνής αγοράς. Για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελεί μια πρόκληση να καταφέρουν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν σε ένα τέτοιο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Ακολούθως παρατίθενται στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ενθαρρυντικά στην ενίσχυση μιας τέτοιας μορφής σύμπραξης όπως είναι οι συστάδες-clusters σε μια μικρή χώρα όπως είναι η Ελλάδα.

- Ευελιξία

Το μέγεθος μιας επιχείρησης μπορεί να λειτουργήσει και ως πλεονέκτημα για την συμμετοχή της σε μια συστάδα. Συγκεκριμένα, οι μικρότερου μεγέθους επιχειρήσεις, που αποτελούν την πλειονότητα των επιχειρήσεων της χώρας μας, είναι πιο εύκολο να εισχωρήσουν και να αφομοιωθούν σε μια σύμπραξη με άλλες επιχειρήσεις λόγω της χαμηλής κλίμακας οργανωτικής δομής που έχουν.

- Τοπικός παράγοντας

Η Ελλάδα αν και μικρή χώρα παρουσιάζει μια έντονη μορφή διάσπασης σε διαφορετικές τοπικές κοινωνίες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όπως είναι τα πανεπιστήμια και τα τεχνολογικά ιδρύματα. Το στοιχείο αυτό ευνοεί τη δυνατότητα συνέργειας μεταξύ των ιδρυμάτων ώστε μέσα από την «ανταλλαγή» πόρων μπορούν να αναβαθμίσουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν και να ανταγωνιστούν μεγάλα ιδιωτικά ιδρύματα της διεθνούς αγοράς.

6.1.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΥΣΤΑΔΩΝ (CLUSTERS)

Το κυριότερο στοιχείο για την τελική επίτευξη μιας σύμπραξης μεταξύ των επιχειρήσεων είναι να μπορέσουν να διασφαλίσουν τους κατάλληλους πόρους. Οι πόροι αυτοί προέρχονται είτε από την ίδια την πολιτεία είτε από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις είτε από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στην περίπτωση των συστάδων-clusters η χρηματική υποστήριξη προέρχεται κυρίως στο αρχικό στάδιο της σύστασής του cluster μέχρι του σημείου εφαρμογής των πρώτων δράσεων τους, όπου θα διαφανεί ο σκοπός και τα οφέλη που προσκομίζουν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις. Κύρια πηγή ενίσχυσης είναι κρατικοί φορείς και συνήθως η χρηματοδότηση αφορά συγκεκριμένο χρόνο.

Η χρηματοδότηση στη συνέχεια της λειτουργίας των συστάδων γίνεται με ίδιους πόρους της σύμπραξης. Βάσει προκαθορισμένου συμφωνητικού οι συμπράττουσες επιχειρήσεις καλούνται σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα να καταβάλλουν απαραίτητα ένα επίσης προκαθορισμένο

«τίμημα» σαν πληρωμή για τα οφέλη που προσκομίζουν από αυτήν την σύμπραξη. Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις που έχουν μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα μπορούν εάν το επιθυμούν να συμβάλλουν σε μεγαλύτερο βαθμό, από το προκαθορισμένο και τακτικό τίμημα που καλούνται όλες να αποδώσουν, μέσω των χορηγιών. Σπανίως οι συστάδες-clusters προκύπτουν μέσα από την ίδια την αγορά και τα συμμετέχοντα μέλη χρηματοδοτούν την σύμπραξη αυτή από την έναρξή της. Είναι προφανές πως όσο μεγαλύτερος ο αριθμός των μελών μια συστάδας τόσο μεγαλύτερα τα έσοδα που αποδίδονται στην σύμπραξη για την συνέχιση και ενίσχυση των δράσεών της προς όφελος των μελών της. Είναι δυνατόν οι συστάδες-clusters να λαμβάνουν δάνεια για την εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων, να εκμεταλλεύονται προς όφελος της σύμπραξης πάγια περιουσιακά στοιχεία καθώς και να λαμβάνει επιχορηγήσεις προερχόμενες από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα. Κατά γενική ομολογία η συστάδα διαθέτει όλα εκείνα τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την εταιρικής της μορφή³⁰.

6.2 ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ- ΠΗΓΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Σε προηγούμενα κεφάλαια έχουμε αναφερθεί για το δυσχερές χρηματοδοτικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις αυτή την εποχή στην Ελλάδα. Ως δεδομένο δεχόμαστε την αναγκαιότητα που υπάρχει για εύρεση πόρων από τις επιχειρήσεις τόσο για την επιβίωσή τους όσο και για την ανάγκη τους να ανταπεξέλθουν μέσα σε έναν άκρως παγκοσμιοποιημένο ανταγωνισμό. Αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης που διανύουμε είναι η αδυναμία πολλών μικρομεσαίων επιχειρήσεων να λάβουν από τα τραπεζικά ιδρύματα πόρους που είναι απαραίτητοι για να μπορέσουν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν.

³⁰Πηγή: <http://www.stepc.gr>

Στην Ελλάδα υπάρχει για την αντιμετώπιση αυτού του εμποδίου το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (Ε.Τ.Ε.Α.Ν). Σκοπός του Ταμείου είναι εκμετάλλευση και διαχείριση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων καθώς και οι έκδοση προς όφελος των επιχειρήσεων εγγυητικών επιστολών.

6.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Ε.Τ.Ε.ΑΝ (ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ)

Το Ε.Τ.Ε.Α.Ν. υπάγεται στην μορφή που έχει μια ανώνυμη εταιρεία και θεωρείται ταμείο για την ενίσχυση κυρίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η λειτουργία του στηρίζεται στην κάλυψη, του κενό που αφήνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, σε αναγκαία κεφάλαια προς τις επιχειρήσεις. Το ταμείο υπάγεται στον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος και του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, γεγονός που προσδίδει την ύπαρξη αυστηρού ελέγχου για την ρευστότητα που διατηρεί για το σκοπό του το Ταμείο.

Οι κύριες δράσεις του ταμείου παρουσιάζονται ως εξής:

- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσα από την εκμετάλλευση από τις επιχειρήσεις, στις διάφορες φάσης της ζωής τους από την ίδρυση μέχρι την ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρηματικών σχεδίων, διαφόρων μορφών χρηματοδότησης.
- Διαχείριση προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων, ευρωπαϊκών αναπτυξιακών προγραμμάτων, κοινοτικών προγραμμάτων ανάπτυξης.
- Διαχείριση ταμείου χαρτοφυλακίου, εγγυήσεων, δανειοδοτήσεων και επενδυτικής χρηματοδότησης.

6.3.1 Η ΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ Ε.Τ.Ε.Α.Ν.

Μέσα από τις δράσεις του ΕΤΕΑΝ αποκομίζονται τα εξής οφέλη:

- Απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων για ενίσχυση της ρευστότητας
- Ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης μέσα από την βοήθεια που παρέχει στην ίδρυση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων
- Ενίσχυση της εργασίας μέσα από τις νέες θέες που προσφέρουν οι επιχειρήσεις που ενισχύει
- Συμβολή στις επιχειρήσεις τόσο σε οικονομική ενίσχυση όσο και σε συμβουλευτική καθοδήγηση και στήριξη
- Προώθηση διαφορετικών μέχρι τώρα μέσων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων εντάσσοντας στην Ελληνική αγορά μορφές χρηματοδοτικής ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων όπως είναι οι «επιχειρηματικοί άγγελοι» (business angels) , η «υβριδική χρηματοδότηση» (mezzanine finance) και η ενίσχυση της ρευστότητας των νεοϊδρυθέντων επιχειρήσεων (early-stage).

6.3.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ Ε.Τ.Ε.Α.Ν. ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η ύπαρξη του Ταμείου ενισχύει σε πολλά επίπεδα την οικονομική θέση της Ελλάδας. Συγκεκριμένα:

- Ενισχύει το συνολικό χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας μέσα από την ρευστότητα που παρέχει
- Ενισχύει τον υγιή ανταγωνισμό μέσα από διαφανής διαδικασίες επιλογής συνεπενδυτών
- Προωθεί τα κεφάλαια που προορίζονται για αποταμίευση στην ενίσχυση των επενδύσεων.
- Ενισχύει την επιχειρηματικότητα των επιχειρήσεων
- Δίνει τη δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης των επιχειρήσεων μέσω εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης
- Ενισχύει τις νεοσύστατες επιχειρήσεις στα πρώτα βήματά τους

- Βοηθάει στον περιορισμό της ανεργίας
- Ενισχύει την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας μέσα από την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αποκεντρωμένες περιοχές
- Ενθαρρύνει την ανάπτυξη και υλοποίηση καινοτόμων επιχειρηματικών σχεδίων

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εργασία αυτή στηρίχθηκε στην παρουσίαση με όσο το δυνατόν πιο κατανοητό τρόπο της ύπαρξης και λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα χρόνια της οικονομικής ύφεσης που πλήττει την παγκόσμια οικονομία και πως μπορούν να υπάρξουν προοπτικές ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα χρόνια αυτά.

Στο πρώτο κεφάλαιο της πτυχιακής μας εργασίας κάναμε μια εκτενή αναφορά στην εννοιολογική προσέγγιση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα πλεονεκτήματα, τις αδυναμίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν καθώς επίσης και στη σημαντική συμβολή αυτών στην Ελληνική οικονομία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάστηκε μια ιστορική αναδρομή της οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε με την λεγόμενη «φούσκα» των στεγαστικών δανείων που έπληξε τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το έτος 2006 και που όμως δεν άργησε να εξαπλωθεί στην Ευρώπη επιδεινώνοντας την οικονομική κατάσταση από το 2010 (όπου αποτελεί κατά πολλούς τη χειρότερη χρονιά για την Ελληνική οικονομία) όλων των τομέων δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας. Ταυτόχρονα παρουσιάσαμε τις σοβαρές επιπτώσεις που είχε και έχει επιφέρει η οικονομική κρίση στην Ελληνική πραγματικότητα, όπως η εκτίναξη των δεικτών της ανεργίας, η τεράστια μείωση των επενδύσεων εντός συνόρων, η μείωση της ρευστότητας προς τις επιχειρήσεις κ.α. Οι προοπτικές ανάκαμψης για την χώρα μας είναι λιγότερο ενθαρρυντικές σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κυρίως λόγω της διαφορετικότητας των δομικών προβλημάτων που χαρακτηρίζουν τη χώρα μας.

Εν συνεχεία ασχοληθήκαμε με την συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είτε με άμεση χρηματοδότηση στηριζόμενη σε επιχειρηματικά σχέδια ανάπτυξης ιδεών και εφαρμογής και υλοποίησης τρεχούμενων προγραμμάτων της ΕΕ, είτε μέσα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία όπου η χρηματοδότηση γίνεται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο με την διαχείριση προγραμμάτων είτε

έμμεση χρηματοδότηση των επιχειρήσεων με την χρήση διαμεσολαβητών για την ενίσχυση των πιστώσεων που παρέχονται στις επιχειρήσεις. Τέλος στο κεφάλαιο αυτό κάναμε μια εκτενή αναφορά στις πηγές χρηματοδότησης των Ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων παρουσιάζοντας το βασικότερο πρόβλημα των Ελληνικών ΜΜΕ όπου είναι η περιορισμένη πρόσβαση αυτών σε χρηματοδοτικές πιστώσεις. Βάσει της ανάλυσής μας προέκυψε πως το 53% αντλεί τη χρηματοδότησή του μέσα από τα προσωπικά κεφάλαια του επιχειρηματία ενώ μόλις το 0,5% αντλεί κεφάλαια από τραπεζικό δανεισμό.

Στη συνέχεια έγινε παρουσίαση της σημασίας που κατέχει η καινοτομία για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της σημασίας στην επιβίωση αλλά και ανάπτυξη των ΜΜΕ, στις διάφορες μορφές που μπορεί να λάβει. Όπως άλλωστε έχει καταστεί σαφές, μέσα από την παρουσίαση αυτής της εργασίας, τόσο σε Ελληνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η αναγκαιότητα χάραξης από όλες τις χώρες κράτη –μέλη, πολιτικών προς τη ανάπτυξη και εξέλιξη της καινοτομίας στις επιχειρήσεις μέσω παροχής προς τις επιχειρήσεις τεχνολογικών και οικονομικών υπηρεσιών, δηλαδή την εκμετάλλευση από τις επιχειρήσεις διαφόρων κατηγοριών επιδοτήσεων που θα ενισχύσουν την έρευνα και ανάπτυξη και κατ' επέκταση θα οδηγήσουν σε μείωση του παραγωγικού τους κόστους. Για την επίτευξη του στόχου ενθάρρυνσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένου της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Επιτροπή προέβησαν στην αποτύπωση του «Προγράμματος-Πλαισίου για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (CIP)», ενώ παράλληλα παρέχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν οι επιχειρήσεις, με γνώμονα την ανάπτυξή τους, διάφορα άλλα κοινοτικά προγράμματα, τα οποία θα ενισχύσουν στα πρώτα στάδια ζωής την μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με χρηματοδοτικούς πόρους που θα είναι αναγκαίοι για την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την έρευνα, την καινοτομία και την διακρατική συνεργασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Επιπροσθέτως ασχοληθήκαμε με την σημασία της διαχείρισης της γνώσης ως βασικό εργαλείο ανάπτυξης και αντιμετώπισης των προβλημάτων που προξένησε η οικονομική κρίση στις μικρομεσαίες

επιχειρήσεις. Η διοίκηση της γνώσης έχει δυο παραμέτρους. Η πρώτη αφορά την τυπική διοίκηση της γνώσης και συγκεκριμένα τις διαδικασίες, πολιτικές και τις γενικότερες πρακτικές που χρησιμοποιούνται από όλες τις επιχειρήσεις, ενώ η δεύτερη αφορά την άτυπη διοίκηση της γνώσης, η οποία δεν σχετίζεται με την έννοια της διοίκησης της γνώσης. Παρουσιάσαμε την σύνδεση που προκύπτει μεταξύ της καινοτομίας και της διοίκησης της γνώσης ως βασικό τρόπο αντιμετώπισης του έντονου ανταγωνισμού που βιώνουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις σήμερα. Ο βασικός λόγος της αναγκαιότητας ύπαρξης διοίκησης της γνώσης είναι η επίτευξη καλύτερης αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των εργασιών μέσα στην επιχείρηση μέσα από τη χρησιμοποίηση κατάλληλων συστημάτων μάθησης και δημιουργίας νέας γνώσης. Η χρήση των κατάλληλων κατά περίπτωση συστημάτων θα οδηγήσει σε αρκετά βελτιωμένες διαδικασίες εσωτερικής κυκλοφορίας της γνώσης και κατ' επέκταση δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων με καινοτόμες λύσεις. Ο σχεδιασμός πολλών από τα συστήματα διαχείρισης της γνώσης στηρίχθηκε σε αυτή την κουλτούρα επίτευξης καινοτομίας από την επιχείρηση που τα χρησιμοποιεί.

Τέλος έγινε μια παρουσίαση των προοπτικών που έχουν σήμερα οι Ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις στηριζόμενοι στην υπάρχουσα οικονομική κρίση και στο αδιέξοδο που οδηγούνται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προσδιορίσαμε τους τρόπους με τους οποίους θα καταφέρουν να ορθοποδήσουν οι ΜΜΕ βασιζόμενοι σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις.

- Ø **Μείωση Λειτουργικού Κόστους**
- Ø **Ενδυνάμωση της ρευστότητας**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Εθνικό παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ, Ετήσια Έκθεση 2006, η κατάσταση και οι προοπτικές των ελληνικών ΜΜΕ

Ευσταθόπουλος Γιάννης, (2007)Ανταγωνιστικότητα, καινοτομία και απασχόληση, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ,

Τριμηνιαίο περιοδικό VienneyClaude, (2008) Η κοινωνική οικονομία, Αθήνα: Πολύτροπον

Ινστιτούτο Εργασίας, (2006). «Ανταγωνιστικότητα και απασχόληση. Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος». Τριμηνιαίο περιοδικό

Ε.Ε. (2013). Κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα, Οδηγός για την Κοινωνική Επιτροπή, τ. 4, Λουξεμβούργο.

Κατσουλάκης, Γ. (2001), Νέα Οικονομία, Διαδίκτυο και Ηλεκτρονικό Εμπόριο, Αθήνα: Εκδόσεις Κέρκυρα

Μπασδέκης Χαράλαμπος, Η Σημασία και ο Ρόλος των ΜΜΕ στην Ελληνική

Οικονομία, <http://indeepanalysis.gr/?q=node/1676>

Πάππης – Ζαπουνίδης – Σίσκος (1996), Management μικρομεσαίων επιχειρήσεων, Εκδόσεις Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης

Πασχόπουλος, Α και Σκαλτσας, Π (2000), Ηλεκτρονικό Εμπόριο, Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος

Λυμπερόπουλος Κωνσταντίνος: : ΑΠΟΨΗ : Μικρομεσαίες επιχειρήσεις εν μέσω κρίσης, Εφημερίδα Καθημερινή: 15.12.2012

Milea, O.M., Pascu, E., Nedea, P.-S. (2014) *SMEs in the European economy*, Quality - Access to Success, 15 (SUPP.2), pp. 215-219

Observatory of European SMEs, European Commission

Porter, Michael E.(1990), The Competitive Advantage of Nations, Free Press, New York.

Reis, P.R.C., Cabral, S.(2015) *Public procurement strategy: the impacts of a preference programme for small and micro businesses*, Public Money and Management 35 (2), pp. 103-110

GrantThornton (2009)IFRS News, Special Edition, December 2009

Μακροοικονομία, <http://indeepanalysis.gr/?q=macrooikonomia&page=7>

Η Σημασία και ο Ρόλος των ΜΜΕ στην Ελληνική Οικονομία, <http://www.indeepanalysis.gr/?q=node/1676>

<http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2>

http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190elc_002.pdf

<http://external.webstorage.gr/images/Books-PDF/9789601423432.pdf>

<http://www.alba.edu.gr/faculty/Documents/cabolis%20siite.pdf>

<http://www.gacetafinanciera.com/fond.pdf>

<http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/04/files/policy-brief-6.pd>

<http://www.intosai.org/uploads/gaohq4709242v1finalsubgroup1paper.pdf>

<http://www.usnews.com/opinion/blogs/economic-intelligence/2012/08/27/repeal-of-glass-steagall-caused-the-financial-crisis>

<https://oikonomikanea.wordpress.com/2009/08/20/oikonomiki-krisi-aitia/>

ile:///C:/Users/porfanoudaki/Desktop/Fundingopportunities_el_7272.pdf